

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XV.

Celovec, petek, 17. junij 1960

Štev. 25 (944)

O petnajsto leto

Z današnjo številko stopa Slovenski vestnik v petnajsto leto svojega obstoja in izhajanja. Pred 14 leti, dne 14. junija 1946 je na Dunaju izšla njegova prva številka. Takrat za list koroških Slovencev, za glasilo naših prizadevanj in naše borbe v Celovcu ni bilo ne dovoljenja, ne tiskarne. Morebiti je prav to dejstvo najbolj zgovoren dokaz našega takratnega težavnega položaja, krivičnega odnosa tukratnih oblasti do nas, ki smo si svojo svobodo sami priborili, istočasno pa dokaz uspešnosti borbe Slovenskega vestnika v zadnjih 14 letih.

Pred nami leži 14 letnikov Slovenskega vestnika. Zloženi eden na drugega so skoraj pol metra visok zapisnik nešteti strani in vrstic, ki vse govorijo in pričajo o njegovi borbi za naše narodnostne pravice, proti krivicam in zapostavljanjem v teh letih in v letih poprej. Nešteto je strani in vrstic, ki so nas usmerjale v teh letih, nam objasnjevale razvoj v svetu, nas vzgajale in izobraževale ter olivale vedno znova v nas samozavest in vero v naše lastne sile in zmago pravice. Po straneh teh letnikov pa je nešteto vrstic, ki pričajo o naših prizadevanjih v obnovi našega narodnostnega življenja, v obnovi in razširjanju našega gospodarskega in kulturno-prosvetnega življenja. Ko prelistavamo vse te strani, rasteta v nas samozavest in ponos nad doseženimi uspehi, ki smo jih toliko bolj veselili, ker so bili res težko priborjeni.

Bilo je pred 15 leti, v času, ko smo se po strašnem nacističnem razdejnanju vračali z vseh strani na svoje domove in se lotevali obnove našega narodnostnega življenja in graditve naše bodočnosti na temeljih s krvjo priborjenih in v solzah gorja porojenih spoznanj. Kjer koli smo zarezali prve brazde, povsod kameenje in skale ovir. Meseci so minevali in še nam nista bila dovoljena niti obnova naših vsega premoženja in kulturnih dobrin oropanih narodnih organizacij niti naš list, naše glasilo Slovenski vestnik. Šele 14. junija 1946 je lahko prišla na svetlo njegova prva številka. Toplo smo jo pozdravili povsod in do zadnje naše družine ponesele njegove uvodne besede: „Veliko krivic se je nakopičilo v starem svetu — in ta svet jih je odločen braniti z vsemi silami. Naše zaupanje pa ne more veljati branilcem starih krivic, ki nam odrekajo pravico do življenja. Zato velja naša vera ustvarjalcem novega sveta, ki bo spoštoval načela pravičnosti do šibkih in upošteval pravice doslej preganjanih in zatiranih, kajti verujemo v zmago pravice.“

Tej izpovedi je Slovenski vestnik ostal zvest skozi vseh 14 let. In po tem spoznavanju smo okoli njega zbrani odločni ravnati tudi v bodoče. Zaradi zvestobe temu spoznavanju je bil Slovenski vestnik dvakrat preganjan iz Koroške na Dunaj, ga je zadel ekskomunikacija celovškega škofijskega ordinariata, je bil nešteto krat napaden in blaten od pobornikov in zagovornikov krivic starega sveta. Bil je — ker je razgalil razne zločine in krivice — posajen na zatožno klop sodišč, vendar je tam po svoji načelnosti, da služi pravici in resnici, kmalu igral vlogo tožilca. Vse to nas ni moglo omajati. Po vsakem udarcu in vsaki prizadejani krivici smo vzdignili glavo še bolj samozavestno, še bolj ponosno in še bolj odločno. Vedno spet smo videli, da ni malo naših, da nas je vedno več, da nas je nebroj.

Pred petimi leti smo koroški Slovenci stopili v obdobje borbe za žetev sadov, katerih semena smo sejali v veliki narodno osvobodilni vojni, ko smo iz prepričanja stopili na stran ustvarjalcev novega sveta. Ta setev, od nas 10 let skrbno čuvana in branjena, je odločilno pripomogla do člena 7 državne pogodbe pred petimi leti. Od tedaj naprej je Slovenski vestnik prevzel odgovorno nalogo borbe za dozorevanje teh sadov, za njihovo žetev in njihovo uživanje. Ti sadovi bodo dozoreli in koroški Slovenci jih bomo deležni le, če bomo stalno in neprenehno združeni

O prihodnosti sveta ne morejo odločati le velesile

Po pariškem polomu „na vrhu“ niso le vidni poizkusi zaostrejanja ozračja v odnosih med vzhodnim in zapadnim blokom, temveč tudi resna prizadevanja odgovornih državnikov izvenblokovskih držav, da privedejo mednarodna vprašanja spet v vode miroljubnih pogajanj na resnično mednarodnem forumu, kakor ga predstavlja OZN. Taka prizadevanja kažejo zlasti Indija, Združena arabska republika in Jugoslavija. Tako indijski premier Nehru, kakor tudi predsednika Tito in Naser so podali izjave, iz katerih je razvidno, da v času, ko je ves svet gledal na Pariz in pričakoval od „vrha“ ublaženje mednarodnega ozračja, štiri velesile niso dovolj resno in miroljubno pripravile srečanja tega „vrha“. Vsi trije državniki so mnenja, da se je za ublaženje mednarodnega ozračja treba prizadevali v okviru OZN.

Indijski premier Nehru je na zasedanju vseindijskega kongresnega komiteja v Pumi povdaril, da se spopadi in nesporazumi v mednarodnih odnosih lahko odstranijo samo, če bodo politiko sodelovanja spremenili po vsem svetu. Nato pa je dejal:

„Napačno je smatrati, da bi lahko o prihodnosti sveta odločalo štiri ali pet velikih sil. Potrebno je, da pride do tesnejšega sodelovanja.“ V svojem govoru, posvečenem mednarodnim proble-

mom, je znova potrdil, da bo Indija vodila politiko nepristopanja k blokom: da ne bo napravila ničesar, kar bi škodovalo reševanju mednarodnih problemov. Pač pa bo Indija storila vse, kar je v njeni moči, da bi se zmanjšala napetost in da bi ohranila prijateljske odnose z vsemi državami.

Predsednik FLRJ Tito pa je ob priložnosti prihoda predsednika Združene arabske republike na državni obisk v Jugoslavijo v iz-

menjavi zdravic dejal, da je po pariškem polomu postal svet razočaran in zaskrbljen, kaj se bo v blokovskih odnosih sedaj zgodilo. Po dogodkih v Parizu, je dejal Tito, se je pokazalo

„da predstavniki največjih sil, ki so se sestali na najvišji ravni, ne morejo urediti problemov splošnega značaja, pomembnih za ves svet, za vse človeštvo. Niso se prizadevali, da bi ustvarili politične pogoje za takšen sestanek, na katerem naj bi razvozljali tako resne probleme v trenutku, ko je vse človeštvo zaskrbljeno za svojo usodo, za svojo prihodnost. Ker je tako in ker smo se prepričali, da se velike sile doslej niso mogle konkretno lotiti razvozljanja teh problemov, menimo, da ne smemo pasivno motriati dogodkov in čakati ob strani, kakšno usodo bodo krojili na tem ali onem sestanku velikih sil. Nas, ki doslej nismo bili navzoči, je več zlasti zato, ker so pristaši takšne politike, kakršno uveljavljamo mi, v vseh državah. Nikoli nismo bili zato, da bi o usodi sveta odločali samo v ozkem krogu nekaj velikih sil. Bili smo vedno za to, da se mednarodni problemi urejajo v Združenih narodih, kjer je zastopana večina držav na svetu.“

Predsednik Tito je ob tej priložnosti zavrnil sumničenje o prizadevanjih za ustanovitev nekakšnega tretjega bloka in povdaril, da bi bila to samo napaka več.

Predsednik Naser je v odgovoru na Titovo zdravico omenil prizadevanja ZAR za obdržanje pozitivne nevtralnosti in za uveljavljanje neodvisne politike in politike nepovezovanja s kakršnim koli blokom. Ko je govoril o pariškem polomu in omenil, da so svetovna vprašanja danes bolj zapletena, kot so bila, je dejal:

„Mi smo izrazili naše poglede o teh stvareh in rekli smo, da morajo vse države prevzeti nase svojo perspektivno odgovornost v tej odločilni dobi zgodovine sveta, da bi se izognili vojni in da bi se ohranil mir in da bi zavladala harmonija namesto sumničenj in nesoglasij.“

Take in podobne izjave prihajajo po pariškem polomu z vseh delov sveta. Povsod kritizirajo sebičnost in neodgovornost štirih velesil za časa prihajanja „na vrh“. Vedno močnejši postajajo glasovi po večji aktivnosti v mednarodnih odnosih s strani držav, ki jih veliki puščajo ob strani, ker se prizadevajo za neodvisnost od njihovih blokov. Ob takem razvoju bo jesensko zasedanje Generalne skupščine OZN zelo zanimivo in velikega pomena. To toliko bolj, ker poleg azijskih tudi afriške države — ki so sedaj zbrane v Addis Abebi na svoji konferenci — zahtevajo ne le popolno neodvisnost, temveč tudi soddločujočo vlogo pri reševanju mednarodnih problemov.

Eisenhower na Daljnem vzhodu

Predsednik ZDA Eisenhower je zadnjo nedeljo nastopil 35.000 km dolgo potovanje, na katerem bo obiskal ameriška vojaška oporišča v Alaski, na Filipinih, Formosi, Južni Koreji in Havaju. Na tej poti bo kljub množičnemu protestu ljudstva, ki je tokorekoč že izgnalo njegovega tajnika Hagertyja, obiskal Japonsko.

Na Japonsko bo Eisenhower prispel v ponedeljek, zapustil pa jo bo v sredo. Kišijeva protiljudska vlada ima za njegovo zaščito pripravljeneh 25.000 policistov. Sploh je Eisenhower na tem svojem potovanju močno „oborožen“. Spremljajo ga namreč vojna letala z radarjem, helikopterji in ladje po posebnem „načrtu Kosmos“, ki krožijo po Tihem oceanu in nad otoki Daljnega vzhoda.

Dr. Aleš Bebler predaval na Dunaju

Kakor je poročala „Die Neue Zeit“ v svoji torkovi številki, je prispel na Dunaj predsednik zunanje-političnega odbora Ljudske skupščine FLR Jugoslavije dr. Aleš Bebler. Na Dunaju je predaval o položaju narodnostnih manjšin v Jugoslaviji.

Državna realna gimnazija in gimnazija za Slovence

Dijaki Državne realne gimnazije in gimnazije za Slovence v Celovcu priredijo v nedeljo, dne 19. junija, ob 14.30 uri v veliki dvorani Doma glasbe (Konzerthaus) v Celovcu pevski koncert pod naslovom

„Pesem povezuje“

Prvi del programa obsega pesmi evropskih narodov v originalnih jezikih. V drugem delu koncerta pa bodo dijaki prepevali slovenske pesmi.

Porabite to priložnost, da vidite svojo mladino na odru!

Že lanska prireditev 5. in 6. junija je dokazala, da se na slovenski srednji šoli v Celovcu opravlja resno delo. Tudi letos ne boste razočarani.

Vstopnice dobite v šolski pisarni oziroma jih naročite pismeno ali telefonično pod tel. št. 55-15 po 12, 10 in 8 šillingov.

Sprememba v vladi:

Neslavni konec „slavnega“ Kamitzovega obdobja v ÖVP

V teh dneh bo v zvezni vladi na Dunaju prišlo do zamenjave dveh ministrov. Namesto ministra Tschadeka, ki bo kot deželni svetnik vstopil v nižjeavstrijsko deželno vlado, bo pravosodno ministrstvo prevzel sedanji državni poslanec dr. Broda. V torek pa se je od ministrskega sveta poslovil tudi dosedanji finančni minister dr. Kamitz, ki bo prevzel posle prezidenta avstrijske narodne banke. Za novega finančnega ministra je ÖVP imenovala dr. Eduarda Heiligensetzerja, dosedanjega sekcijskega šefa v finančnem ministrstvu.

Dr. Kamitz, ki je bil finančni minister od leta 1952, je že pred meseci podal ostavko. Verjetno častihlepnega ministra novo vodstvo ÖVP ni bog ve kako zadovoljilo. Od tega časa naprej so namreč vedno bolj pojemale nekdanji slavospevi o Kamitzovih

gospodarskih in finančnih sposobnostih in šlagerji o njegovem „šilingu“. To in pa verjetno možnost, da zasede bolj komodno in bolj plačano mesto prezidenta narodne banke, ga je napolilo, da je odstopil.

Za njegovega naslednika je bila med skupinami ÖVP huda borba, ki je končala pred 8 dnevi z Raabovim porazom in z zmago ÖVP-jevskih deželnih glavarjev. Novi finančni minister ni prevzel zavidanja vredne položaj. Kakor pravijo, je pustil Kamitz precej izpraznjeno državno blagajno in dosti dolga.

Ob Kamitzovi zamenjavi se je spet razširila govorica, da bo še letos zamenjan tudi zvezni kancler ing. Raab. Izgleda pa, da je okoli osebe njegovega naslednika v vrhovih ÖVP še več trenj in težav, kakor jih je bilo okoli Kamitzovega.

branili svoje pravo in se borili za njihovo žetev, istočasno pa izpraševali vest drugih in svojo ter gojili in čuvali simpatije, ki jih imajo nas demokratski in miroljubni svet. V tej zavesti nas Slovenski vestnik v tej borbi vodi po poti združevanja naših sil v naših narodnostnih zahtevah, po poti pojasnjevanja in tolmačenja naše problematike in po poti razumevanja in sporazumevanja s pristaši strpnosti in naše enakopravnosti, zlasti v vrstah naroda soseda. Vodi nas pa tudi in kaže potrebo odločnih nastopov proti vsem šovinističnim in neonacističnim ekscesom in bujskanjem, s kakršnim na naše proženje roke prav letos odgovarjajo krogi okoli Landsmannschaft in

sorodnih nacionalističnih združenj od Koroške gori do Dunaja in Hamburga.

Ko Slovenski vestnik stopa v svoje petnajsto leto, hočemo ta svoja prizadevanja še podvojiti. Naš čas kaže za uspešnost teh prizadevanj ugodna znamenja. Načela in misli Slovenskega vestnika hočemo še bolj kot doslej ponesti do zadnjega človeka širom naše zemlje. Samozavestno povemo, da smo ponosni na prebojeno pot, da smo na tej poti nepremagljivi in da tako najbolj koristimo mi in z nami vsak, ki se nam pridruži, naši skupni stvar: uresničenju enakopravnosti in mirnega sožitja prebivalstva v naši deželi in stvari miru in enakopravnih odnosov v svetu sploh.

Pred procesom proti Eichmannu: Argentinijski zbirališče vojnih zločincev

V ponedeljek, 23. maja je predsednik izraelske vlade Ben Gurion sporočil javnosti, da je bivši SS-Obersturmbannführer in eden največjih živečih vojnih zločincev druge svetovne vojne, Adolf Eichmann, padel v izraelske roke in da bo postavljen pred izraelsko sodišče. Eichmann je namreč kot šef židovskega oddelka gestapa kriv množičnih pobojev, pokolov in zaplinjevanj židov v času druge svetovne vojne. V svojstvu šefa židovskega oddelka gestapa je Eichmann od 1938 naprej organiziral preseljevanje Židov, po letu 1942 pa je v fazi „končne rešitve židovskega vprašanja“ po svojih „komandosih“ množično pobijal in streljal Žide. Ker se mu je ta način zdel prepočasen, jih je pričel v stotisočih moriti s plinom.

O Eichmannovih zločinih so na razpolago številni dokumenti. Med njimi je tudi njegovo poročilo Himmlerju, v katerem pravi, da je bilo likvidiranih 6 milijonov Židov. Od tega so jih v taboriščih ubili 4 milijone, 2 milijona pa so jih likvidirali posebni oddelki SS in policije ter različni „komandos“. Dokazni material o Eichmannovih zločinih se v zadnjih 14 dneh še naprej kopiči. Tako so med drugimi v dokumenti proti Eichmannu pripravljene nastopiti čehoslovaška vlada, zahodnonemški javni tožilec in bivši pomočnik glavnega tožilca na procesu v Nürnbergu, ameriški pravnik Robert Kempner.

Po kakšni poti je prišlo do Eichmannove aretacije in kako je prišel v Izrael, točno ni znano; vesti o tem pa je veliko. Točno je le to, da je Eichmann od leta 1950 živel v Argentinijski z argentinsko osebno izkaznico na ime Ricardo Clement iz Bozenu v „Nemčiji“. Po raznih poročilih je bil pred tem 8. maja 1945 pod tujim imenom ujet od Amerikancev. Iz ujetništva je pobegnil po 18 mesecih ter se nato skrival v Severni Nemčiji; 14. julija 1950 pa je s potnim listom Rdečega križa in vizo argentinskega konzula v Genovi odpotoval v Argentino. Tam je pod Peronovim režimom dobil osebne dokumente na ime Ricardo Clement. V Argentinijski je živel kot družabnik hrvaškega vojnekega zločinceva Ante Pavelića, s katerim sta imela podjetje za izdelavo gradbenega materiala, dokler ga niso izsledili židovski prostovoljci, ki so ga iskali že več let.

Medtem ko ves demokratični svet soglašajo z Eichmannovo aretacijo in njegovim sojenjem v Izraelu, kaže Argentinijska veliko ogorčenje nad „njegovo ugrabitvijo“. V preteklem tednu je v posebni noti zahtevala od Izraela, da Eichmann „še v tem tednu vrne“, drugače bo zaradi „kršenja svoje suverenosti“ vložila pritožbo pri OZN. Istočasno je Argentinijska opoklicala iz Izraela svojega poslanika, argentinska policija pa je zaplenila vse dokumente, iz katerih je razvidno, kako je Eichmann prišel v Argentino in do argentinske osebne izkaznice.

Zadržanje Argentinijske je več kot svojevrstno. Kakor znano, je tam kljub večkratnim zahtevam po izročitvi svobodno živel hrvaški vojni zločinec Ante Pavelić. Z izsleditvijo Eichmanna pa ne potihnejo več vesti, da se v Argentinijski nahaja tudi v Nürnbergu na smrt obsojeni vojni zločinec, zadnji namestnik „Führerja“, Martin Bormann in verjetno še dolga vrsta vojnih zločincev, od katerih jih imajo samo izraelski organi zaznamovanih 20.000. Njeno zadržanje v zvezi z Eichmannom kaže, da je Argentinijska zaščitnica vojnih zločincev druge svetovne vojne, ki se jih drugače ves svet brani.

V zvezi z vestjo, ki jo je baje dal Eichmann in jo potrjuje Daily Mail, da je tudi Bormann še pri življenju, je prav na svojstven način reagirala bonnska vlada. Njen predstavnik je izjavil: Če je Bormann še res živ, potem mora priti pred zahodnonemško sodišče, ker je Zahodna Nemčija med tem časom postala suverena država in torej smrtna obsodba, ki jo je nad Bormannom izreklo mednarodno sodišče v Nürnbergu ni več veljavna. „V Zahodni Nemčiji pa, da ni smrtne kazni“ je še pristavil zahodnonemški minister za pravosodje.

Ta izjava ne presenča le iz političnega vidika, temveč tudi iz mednarodno-pravnega vidika. Sodbo nürnberškega sodišča namreč lahko razveljavi samo Kontrolni svet za Nemčijo, ki pa ga ni več. Gre torej le za vprašanje, kdo bo obsodbo nad Bormannom izvedel, ne pa za to, kdo mu še lahko sodi.

Ta izjava odkriva težnjo bonnske vlade,

Zimski turizem zadovoljiv, a poletni gostje izostajajo

Pretekla sezona zimskega turizma na Koroškem je bila prav zadovoljiva. Število prenočevanj, ki je v sezoni 1958/59 znašalo 225.864, je v sezoni 1959/60 naraslo na 270.600. Ta porast, ki znaša skoraj 20 %, je toliko bolj zadovoljiv, ker ga lahko zabeležijo vsi kraji zimskega turizma, kakor tudi mesta, ki se bavijo s tujskim prometom. Približno polovico prenočevanj v zimskem turizmu odpade na mesta. Med temi je Celovec zabeležil v pretekli sezoni 60.826 prenočevanj (porast za 6.422), Beljak pa 46.864 prenočevanj (porast za 13.058). Pa tudi v tradicionalnih krajih zimskega športa na Koroškem, kakor so to Heiligenblut, Turrach, Mallnitz in Kanzel, se je število prenočevanj vidno povečalo. Posebno očiten skok v številu prenočevanj so v pretekli sezoni zimskega turizma zabeležile občine v območju Dobrača (n. pr. Fellach od 302 na 1.434), Albeck (od 433 na 983) in Slovenji Plajberk (od 479 na 802).

Med turisti, ki so v pretekli zimi prišli v kraje zimskega športa na Koroškem, so z 168.925 prevladovali domačini odn. avstrijski državljani. Inozemcev je bilo 101.675 nasproti 88.413 v sezoni 1958/59. Med inozemci je bilo dobre dve tretjini Nemcev, v ostali tretjini pa so bili Italijani, Holandci, Angleži in Amerikanci.

Po razveseljivem razvoju turizma v pre-

Veliko zanimanje za letovanje v Jugoslaviji

Po podatkih, ki so jih Turistični zvezi Slovenije posredovala jugoslovanska turistična predstavništva iz petih držav, v Sloveniji pričakujejo, da bo letos pritek inozemskih turistov najmanj takšen, kot je bil lani. Iz nekaterih držav, zlasti iz ZDA, Francije, skandinavskih držav in Švice pa računajo letos z mnogo večjim obiskom, kakor je bil v preteklih letih.

Iz ZDA je prišlo lani v Jugoslavijo okoli 32.000 turistov, kar je za četrtno več, kot jih je prišlo leta 1958. Tudi francoskih turistov je bilo lani več kot predlanskim. Iz Švedske računajo, da bo prišlo letos okoli 17.000 turistov. Lani jih je bilo 14.000. Nič manjši ne bo porast števila turistov iz

tekli zimi poletna sezona doslej ni izpolnila pričakovanj. Številni hoteli, zlasti pa privatni oddajalci s ob Vrbskem jezeru so v velikih skrbah, ali bodo v prihodnjih tednih zasedene njihove sobe in postelje, katerih število so v zadnjih letih močno povečali. Kakor zaenkrat kaže, se letoš uresničuje že večletna bojazen, da bo v poletnem turizmu Koroške prišlo do razvoja navzdol. Vzroki te bojazni so različni: preveč prenočišč in premalo restavracij; preveliki hrup ob jezerih zaradi avtomobilov, na jezerih pa zaradi motornih čolnov in drugo.

Veliko krivde pa nosijo turistična podjetja sama. Že par let sem je naraščajoča draginja uslug ob naših jezerih predmet ostre in upravičene kritike. Številna turistična podjetja so ob naraščajočem pritoku letoviščarjev v zadnjih letih mislila, da svoje usluge lahko računajo, kolikor hočejo. Naravnost pohlepno so navijala svoje cene in so se zaradi tega v širnem svetu močno zamerila. Namesto da pošiljajo tujskoprometna združenja Koroške svoje reklamne ekipe po svetu, bi bilo bolje, da bi skrbela za normalizacijo cen za sobe, postelje, hrano in pijačo po hotelih koroških turističnih centrov. Tudi ob letoviščarjev se sme zahtevati le toliko, kolikor se jim na postrežbi v resnici nudi.

Norveške in Danske, dočim pričakujejo s Finske isto število kot lani.

Najbolj se za letovanje v Jugoslaviji zanimajo Švicarji. Leta 1957 je v Jugoslaviji letovalo 13.000 Švicarjev, v letu 1958 je njihovo število naraslo na 18.000, lani pa na 26.000. Letos je svoj obisk v Jugoslaviji napovedalo 33.000 Švicarjev.

Kar tiče obiska avstrijskih turistov računajo, da bo prišlo letos v Jugoslavijo enako število, kot lani. Lani je Jugoslavijo obiskalo 200.000 avstrijskih turistov.

Na splošno torej izgleda, da bo letošnja turistična sezona v Jugoslaviji zabeležila ponoven rekord obiska inozemskih turistov.

Teden mladine 1960

Deželni mladinski referat pri uradu koroške deželne vlade je minulo soboto pričel „Teden mladine 1960“. V okviru tega tedna, ki bo zaključen v nedeljo, 19. junija, so bile doslej v Celovcu že raznovrstne mladini namenjene prireditve. V soboto je

Sporazum o kompenzacijah na koroškem velesejmu

Na Dunaju so v preteklem tednu podpisali sporazum med Avstrijo in Jugoslavijo o kompenzacijah ob priliki Koroškega velesejma 1960. Po tem sporazumu so na Koroškem velesejmu odobrene kompenzacije uvoza in izvoza v vrednosti 14 milijonov šilingov.

V okviru tega sporazuma bo Avstrija med drugim izvozila v Jugoslavijo stroje, električni material, nadomestne dele za motorna vozila, zdravniške aparate in orodje, kemikalije in radioaparate. Iz Jugoslavije pa bo med drugim uvozila: usnje, zdravilne rastline, sadje in zelenjavo, med, vino, ribe, furnije, preproge in marmor.

Še vedno pogajanja za splošni zakon o kmetijstvu

V ponedeljek se je na Dunaju sestal koalicijski odbor vladnih strank, ki se je zlasti bavil z odprtimi vprašanji osnutka splošnega zakona o kmetijstvu. Pri pogajanjih so bili doseženi nekateri sporazumi. Zato z njimi nadaljujejo.

da bi prikrila ali omilila vse to, kar spominja na mednarodno obsodbo nemške preteklosti in njenih preživelih temeljev, ki vse bolj postajajo tudi temelji povojne Nemčije. To težnjo Nemčije pa zasledimo tudi v tendencioznih poročilih nemškega tiska v zvezi z vojnim zločincem Eichmannom, nenevsezadnje tudi med vrsticami tukajšnjega nemškega tiska.

bila v deželnem muzeju odprta razstava „Mladi talenti se predstavljajo“, v nedeljo so predvajali film „Dvanajst porotnikov“, v modri dvorani Doma glasbe pa je bila v ponedeljek igra „Alkestiade“, v torek pa literarna ura. Četrtek so izpolnili z nogometnimi tekmami, danes zvečer pa je v veliki dvorani Doma glasbe komorni orkestralni koncert.

V okviru zaključnih prireditev v nedeljo bo ob 10. uri v modri dvorani Doma glasbe koncertna matineja, popoldan ob 2. uri pa na velesejskem razstavišču spretnostne tekme z mopedi.

Pred znižanjem carin med članicami EFTA

Po svoji pogodbi bodo članice EFTA — to so Anglija, skandinavske države, Avstrija, Švica in Portugalska z 1. julijem znižale medsebojne carine. Tako bo carina za osebne avtomobile znižana od 20 na 16 %, za kuhinjske in gospodinjske stroje od 25 na 20 %, odnošno od 23 na 18 %. Carina za hladilnike, kupljene v državah, ki so članice EFTA, bo znižana od 17 na 14 %, za razne gospodinjske pripomočke na električno ogrevanje pa od 27 na 22,5 %. Za peči na olje pa bo carina znižana celo od 32 na 23,5 %.

Avstrijski uvoz teh predmetov iz držav članic EFTA je v letu 1959 predstavljaval vrednost 185,5 milijonov šilingov. Pri tej vrednosti znaša prihranek vsled znižanja carine ca. 7 milijonov šilingov na leto.

Potrošniki pričakujejo, da bo znižanje carin sledilo tudi znižanje cen na domačem trgu, ker le tako bo dosežen pravi smisel tega meddržavnega trgovskega in gospodarskega združenja. To pričakovanje je z ozirom na zadnje ukrepe paritetne komisije proti navijanju cen še posebej upravičeno.

PO ŠIRNEM SVETU

Bonn. — Vzhodnonemška vlada je poslala vladam ZDA, Anglije in Francije protestno noto proti novačenju za vojaško službo v zahodnonemškem Bundeswehru mladeničev iz zahodnega Berlina. V noti poudarjajo, da zahodni Berlin ni sestavni del Zvezne nemške republike.

Rim. — V začetku junija je storil samomor v reki Aniene kmet Perucci iz Riviana, star 57 let. Njegovo truplo so našli orožniki. Našli so tudi pismo, v katerem piše, da ni mogel več prenašati hude mednarodne napetosti, ki se je povečala zlasti po neuspeli pariški konferenci na vrhu.

Ankara. — Vodja republikanske stranke in bivši predsednik turške republike Ismed Inoeni je izjavil posebnemu dopisniku beograjske „Politike“, da je njegova stranka vedno želela prijateljske odnose in sodelovanje z Jugoslavijo in smatra to kot zelo važno delo svoje politike. Dalje je dejal: Če obstajajo med državama določene razlike v pogledih, smo mnenja, da so prijateljski odnosi in sodelovanje v obojestransko korist.

Neapelj. — Iz Los Angeles so pripeljali z ladjo avtomobil na sončni pogon. Nato so ga z vlakom odpeljali v Rim, kjer so ga razstavili na mednarodni razstavi elektronike.

Dunaj. — Jugoslovanski veleposlanik na Dunaju profesor Jože Zemljak je prejšnji teden obiskal zunanega ministra Krejskega, s katerim se je razgovorjal o aktualnih vprašanjih s področja odnosov med Federativno ljudsko republiko Jugoslavijo in Avstrijo.

Moskva. — Agencija TASS je sporočila, da je predsednik vlade Nikita Hruščev poslal Oliveru Powersu, očetu pilota letala „U-2“, pismo, v katerem odgovarja na pismo pilotovega očeta. Piše, da je pripravljen olajšati očetov prihod v Sovjetsko zvezo, če hoče obiskati sina, toda sodna razprava proti sinu bo v skladu z zakoni Sovjetske zveze. Hruščev piše: „Zakon je zakon in jaz ne morem posegati v te zadevi, ki spada izključno v pristojnost pravosodja“.

New York. — Bivši predsednik ZDA Truman je izjavil, da je Eisenhowerjeva vlada odgovorna za poslabšanje odnosov med ZDA in drugimi prijateljskimi deželami kakor Japonsko, Venezuelo in Kubo. Glade vesti, da so ameriška vojnunska letala letela nad SZ že leta 1951, ko je bil on predsednik, je izjavil, da so se možno taki poleti dogajali, toda da je bil tedaj mnenja, da niso potrebni. Dodal je: „Vojunska dejavnost je umazano delo, toda potrebno ga je opravljati“.

Pariz. — Na sestanku predstavnikov Organizacije za evropsko ekonomsko sodelovanje, ZDA in Kanada so sklenili ustanoviti delovno skupino za urejanje problemov v odnosih med Skupnim trgov in Evropskim združenjem svobodne trgovine. Skupina bo začela delati v Parizu prihodnji mesec.

Moskva. — Na povabilo jugoslovanskega veleposlanika Lazarja Mojsova so številni veleposlaniki v Moskvi obiskali jugoslovansko razstavo blaga za široko potrošnjo. Potem ko so si diplomati ogledali razstavo, so jim predvajali tri jugoslovanske dokumentarne turistične filme in sicer o Bohinju, Dubrovniku in jugoslovanskih loviščih.

Dunaj. — Vlada je dodelila milijardo šilingov kot izredno posojilo za olajšave pri izvozu industrijskega blaga v azijske, afriške in druge prekomorske države, ki se šele razvijajo. Izredne kredite sta zahtevala trgovinska zbornica in združenje industrialcev, ki žele, da bi s pomočjo državnega finansiranja povečali izvoz blaga v slabo razvite dežele. — Sovjetska družba za plovbo po Donavi je odprla stalno potniško progo med Dunajem in sovjetskim pristaniščem Ismailijo ob Črnem morju. Vzdrževali jo bosta dve naj sodobnejši opremljeni potniški ladji.

Brisbane. — Potniško letalo avstralske letalske družbe se je pred nekaj dnevi zrušilo v morje v bližini Makaya v severni Avstraliji. V letalu so bili štirje člani posadke in 25 potnikov, med temi 1 otrok. Sodijo, da nesreče nihče ni preživel.

Slovenska filharmonija je spet očarala Celovec

Simfonični koncert Slovenske filharmonije, ki je bil v okviru kulturne izmenjave med Koroško in LR Slovenijo pretekli ponedeljek v Celovcu, je bil veliko doživetje. Pod vodstvom svojega dirigenta Sama Hubada sta orkester in solist Aci Bertonec naravnost očarala hvaležno publiko, ki se koncerta žal ni udeležila v takem številu, kakor ob gostovanju 17. aprila 1958.

To pot se je orkester Slovenske filharmonije predstavil s Sinfonietto mladega slovenskega skladatelja Uroša Kreka, s Chopinovim klavirskim koncertom v e-molu in Šoštakovičevo VI. simfonijo. V Chopinovem klavirskem koncertu se je Celovcu predstavil tudi mladi, veliko obetajoči slovenski pianist Aci Bertonec. Tako on kakor 85 članski orkester godal in trobil so pod vodstvom svojega dirigenta — ki kakor redko kdo zna povezati številne instrumente v homogeno celoto — dali Celovcu koncert, ki ga ni imel več od njegovega zadnjega gostovanja pred dobrima dvema letoma.

Težko je nazorno opisati veličino tega koncerta. Edinstveno lepih partij polne skladbe so bile mojstrsko izoblikovane, interpretirane in odigrane. Krekova Sinfonietta — moderno delo mladega slovenskega umetnika — je dopadla zaradi svoje razgibanosti, širine

in jasnosti. Bila je brilantna in lep dokument ustvarjalnosti mlade generacije slovenskih glasbenikov. V Chopinovem klavirskem koncertu se je orkester sijajno prilegal klavirju, iz katerega je Aci Bertonec edinstveno dovršeno izvabljal zvoke in ritme melodije in spremljave. S Šoštakovičevo VI. simfonijo pa nas je orkester muzikalično popeljal na prostrane ruske planjave in občutno predvajal veter, ki veje preko njih, brenčanje čebel in žgolenje ptic. Čudoviti so bili pianissimi godal, soli trobil in mogočni forti, ki jih je orkester precizno in z veliko disciplino odigral. Prav tu je pokazal višek svojega znanja, Samo Hubad pa kot samozavesten in občutljiv dirigent neprecenljivi talent doživljanja, smiselno pravilne interpretacije in plastičnega oblikovanja skladb.

Koncertu Slovenske filharmonije v Celovcu so vsi celovški dnevnikarji posvetili obširne, hvale in zasluženega priznanja polne članke. Navzlic temu pa so vsi članki le skromen odsev priznanja in aplavza, s katerim je hvaležna publika počastila orkester ter njegovega dirigenta in solista. Po končanem sporedu koncerta aplavz ni odnehal, dokler orkester kot nameček ni zaigral še Leskovčevu Kolo.

Ob tej priložnosti pa je treba izreči tudi kulturnemu referatu deželne vlade, ki je s tem koncertom spet poživil tako plodne kulturne slike s Slovenijo, zaslužen priznanje. S tem je v veliki meri spet ustregel nedeljivi želji ljubiteljev kulturnih stvaritev, ki vedno znova želijo gostovanj slovenskih kulturnih skupin in ki bi prav radi pozdra-

vili v Celovcu spet Slovensko narodno gledališče oziroma njegovo opero. Prav letos, ko gotovi krogi neodgovorno zastupljajo ozračje na Koroškem in odnose med obema deželnima narodoma, je še posebej potrebna povečana izmenjava kulturnih dobrin, kajti le-ta je najboljši most k medsebojnemu razumevanju in mirnem sožitju med obema narodoma.

Objava slovenske gimnazije

Sprejemni izpiti za prvi razred in tudi za višje razrede na Državni realni gimnaziji in gimnaziji za Slovence so v soboto, dne 9. julija 1960, to je prvi dan velikih počitnic.

Izpit za prvi razred obsega slovenščino, nemščino in računstvo v obsegu četrte šolske stopnje ljudske šole.

Prijave za izpit so lahko ustne v pisarni šole, Lerchenfeldgasse 22, II. nadstropje, vsak dan od 8. do 12. ure in od 14. do 18. ure ali pa pismene do 1. julija 1960. Pismene prijave je treba kolkovati s 6 šil. Prijavi je treba priložiti rojstni list in potrdilo o avstrijskem državljanstvu.

Šola, katero učenec ali učenka sedaj obiskuje, naj pošlje popis učenca (Schülerbeschreibung) direktno na ravnateljstvo šole, Klagenfurt, Lerchenfeldgasse 22.

Na dan izpita mora učenec predložiti zadnje šolsko spričevalo, katero bo dobil 8. julija 1960.

Glede izpitov za višje razrede dobite podrobna pojasnila v šolski pisarni vsak dan popoldne.

Ravnateljstvo

Pričetek letošnjih poletnih iger v Brežah

Poletne igre na Petrovi gori pri Brežah, ki so si v zadnjih 10 letih z velikim prizadevanjem priborile veliko umetniško priznanje in mednarodni sloves, bodo s svojim letošnjim sporedom pričele v soboto, 25. junija. Ta dan bo zvečer ob 8. uri premiera Schillerjevih „Razbojnikov“. Isto igro bodo uprizorili v juniju še v nedeljo 26. v sredo 29. in v četrtek 30. junija. V juliju je predvidenih nadaljnjih 8 predstav, v avgustu pa 9.

V soboto, dne 2. julija pa bo premiera veseloigre „Vesele ženske windsorske“, ki jo bodo ponovili prvič v nedeljo, 3. julija, nato pa še devetkrat v juliju in osemkrat v avgustu.

Letošnje poletne igre na Petrovi gori, ki so pod p. kroviteljstvom deželnega glavarja Wedeniga, so povezane z 1100 letnico obstoja Brež. Vstopnina znaša 10 do 40 šil. in so vstopnice v predprodaji pri deželnem poštovalnem uradu v Celovcu. Na dan predstav vozijo iz Celovca v Breže posebni avtobusi avstrijskih zveznih železnic, vsakokrat ob 6. uri zvečer s Kardinalovega trga, nazaj v Celovec pa po končani predstavi.

Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ v Pliberku

Ob desetletnici smrti koroškega pisatelja Prežihovega Voranca v nedeljo, 26. junija 1960 v Pliberku

Prosvetni dan Podjune

ob 9.00 uri dop.:

Sprejem in koncert godbe mežiških rudarjev na glavnem trgu v Pliberku

Sodelujejo:

Združeni moški zbori Podjune
Pevski zbor „France Pasterk-Lenart“
Planinski oktet iz Maribora

Vstopnina 5 šil.

Rojaki! Počastimo spomin na našega velikega pisatelja z obilno udeležbo!

ob 14.30 uri pop.:

Spominska svečanost v telovadnici glavne šole v Pliberku

Igralska skupina drame „Jernejeva pravica“
Godba mežiških rudarjev

Celovski gitarist dobil v Angliji prvo nagrado

Na mednarodnem tekmovanju gitaristov na „29. Cheltenham Music Festival“ v Angliji je nastopil tudi celovski gitarist Konrad Ragossnig in med 23 nastopajočimi dobil prvo nagrado. Žirija mu je prisodila 185 točk. Drugo nagrado je dobil londonski gitarist Nicholas Moes.

Ragossnigove sposobnosti so kritiki ocenili zelo laskavo. Tako je v teh kritikah rečeno, da svojo dovršeno tehniko povezuje s „presegajočo muzikalnostjo“. Po Konradu Ragossnigu predvajana dela so bila sijajna predstava velike muzikalične vrednosti. On je dovršen mojster svojega instrumenta.

Stoletnica gledališkega življenja v Jugoslaviji

Na skupščini Zveze poklicnih gledališč Jugoslavije v Novem Sadu so v preteklem tednu razpravljali o proslavi 100-letnice gledališkega življenja v Jugoslaviji. Sklenili so, da bodo vsa jugoslovanska poklicna gledališča sodelovala v proslavi tega pomembnega jubileja. Na sporedu gledališč bo mnogo sodobnih dram. Hrvatsko narodno gledališče v Zagrebu bo med proslavo 100-letnice gledališkega življenja uprizorjalo izključno sodobna dramska dela jugoslovanskih avtorjev.

Veliko zanimanje za mladinski film „Kekec“

Slovenski mladinski film „Kekec“, ki ga zadnje tedne predvaja potujoči kino Slovenske prosvetne zveze, naleti povsod na odprta srca in veliko priljubljenost. Povsod je občinstvo navdušeno nad njegovo pristrčno vsebino in čudovito lepimi motivi življenja prebivalstva slovenskih planin. Zlasti pa povsod dopadajo mladi igralci Kekec (Matija Bart), sirotica Mojca (Zdenka Lobnikarjeva), Kekecova sestra Tinka (Alenka Lobnikarjeva) in pastirček Rožle (Jože Mlaakar). Film dopada tako starim kot mladim.

Potujoči kino SPZ je film že predvajal v St. Janžu, Bilčovsu, St. Primožu, na Trati pri Glinjah, v Kotmari vasi, Slovenjem Plajberku, Šmihelu in na Radišab. Slovenska prosvetna zveza je s filmom seznanila tudi slovenske dijake v Celovcu. V četrtek, 9. junija je v dvorani realne gimnazije in gimnazije za Slovence v Celovcu „Kekeca“ gledalo več kot 250 slovenskih dijakov iz celovških srednjih šol.

Za binškošne praznike pa je SPZ potom kinopodjetja Ziegler v Železni Kapli posredovala „Kekeca“ tudi prebivalstvu Železne Kaple in okolice. Podjetje je film dvakrat predvajalo in obkral je bila dvorana polna. V petek prihodnjega tedna pa bo film predvajal mestni kino Borovlje.

Ker Slovenska prosvetna zveza s tem mednarodno priznanim filmom razpolaga tudi še v juliju, zaradi njegove priljubljenosti priporoča vsem prosvetnim društvom, da tudi v svojem območju omogočijo njegovo predvajanje. Pri tem še zlasti opozarjamo, da avstrijsko prosvetno ministrstvo film za šolsko mladino posebej priporoča.

Gradiščanski Hrvati

Zelo obširno so o neurejenem vprašanju hrvaškega šolstva razpravljali na letnem občnem zboru Hrvatskega kulturnega društva dne 20. junija 1954 v Filežu, kjer je bilo poudarjeno, da je treba posvečati posebno pozornost šolskim razmeram v bortsanskem okraju, kjer spada veliko število hrvaških vasi pod nemške župnije in vodijo v hrvaških vaseh obstoječe konfesionalne šole nemški učitelji, ki so odpravili pouk hrvaščine, ali pa morajo hrvaški otroci iz vasi, kjer ni hrvaških oziroma dvojezičnih šol, obiskovati drugod popolnoma nemške šole. Iz poročila o poteku zborovanja Hrvatskega kulturnega društva v Filežu, ki ga je objavilo glasilo gradiščanskih Hrvatov „Naš Tajednik“, je razvidna velika zaskrbljenost Hrvatov, ki jim jo povzroča neurejenost hrvaškega šolstva in s tem povezana ogroženost narodnega obstanka.¹²⁾

Druga avstrijska republika ne samo da ni popravila velike škode, povzročene hrvaškemu življenju na Gradiščanskem potom nasilne germanizacije v dobi nacizma, marveč nasprotno nadaljuje s potujčevanjem Hrvatov z drugimi manj hrupnimi sredstvi.

To se je pokazalo tudi pri uradnem ljudskem štetju 1. junija 1951, ko so — kakor je bilo že omenjeno — hrvaško narodno manjšino zdecimirali kar za 10.000 oseb na 30.599 ljudi s hrvaškim občevalnim jezikom. Posebno pa je izpostavljena potujčevanju hrvaška mladina v šolah, kjer je iz leta v leto opaziti občuten padec števila otrok, ki obiskujejo hrvaške oziroma dvojezične šole. Tako je število teh otrok od leta 1947 do 1950 padlo kar za 1164, od šolskega leta 1951/52 do 1952/53 pa za nadaljnjih 456 šolskih otrok.

Leta 1954 so imeli Hrvati na Gradiščanskem 17 ljudskih šol s hrvaškim učnim jezikom in 23 dvojezičnih šol; poleg tega je bil obnovljen hrvaški deželni šolski inspektorat, katerega vodstvo je takrat ponovno prevzel prof. Klaus. Večje število hrvaških otrok pa je moralo obiskovati ali nemške konfesionalne ali pa državne in občinske ljudske šole, na katerih se hrvaški jezik ni bil predmet ni poučeval.

Materni jezik šolarjev zapisujejo učitelji na podlagi povpraševanja otrok. Ti statistični podatki pa pogosto ne odgovarjajo resničnemu stanju, ker hrvaški otroci pod vplivom nemških ali narodno nezavednih hrvaških učiteljev čestokrat navedejo namer-

sto hrvaškega nemški materni jezik. Leta 1955 je hotel hrvaški deželni šolski nadzornik prof. Klaus na neki šoli preizkusiti zanesljivost teh podatkov in je učence pozval, naj tisti s hrvaškim maternim jezikom vstanejo. Dejansko jih je vstalo mnogo več, kot jih je izkazovala statistika, vendar pa so se mnogi takoj spet vsedli in se odločili za nemški materni jezik. Klaus je ugotovil, da se je to zgodilo na pobudo učitelja, ki je, stoječ za njegovim hrbtom, mahal z roko in otrokom kazal, naj se vsedejo.¹³⁾

O poslabšanju razmer na šolskem področju je razpravljal tudi napredni list gradiščanskih Hrvatov „Naše selo“, ki je julija 1949 tožil, da vprašanje manjšinskih šol za Hrvate, odkar je bila Avstrija osvobodjena, sploh ni bilo načeto in da se nadaljuje nacistična praksa čimprejše germanizacije mladine.

Po statistiki iz leta 1954 je bilo na Gradiščanskem vsega skupaj 309 javnih ljudskih in 4 privatne ljudske šole, katere je obiskovalo 24.131 šolarjev, ter 25 javnih in 3 privatne glavne šole s skupno 4344 učenci in učenkami.¹⁴⁾ V šolskem letu 1954/1955 je bilo na glavni šoli v Železnem vpi-sanih 200 fantov in deklet, ki so navedli

12) Brojenje in statistika. „Naš Tajednik“, Beč 1955, str. 12.

14) Schulbesucher im Burgenland. „Wiener Zeitung“, 1955, štev. 48, str. 9.

(Nadaljevanje sledi)

12) Zmožna sjeznica HKD-a u Filežu. „Naš Tajednik“, VIII, Beč 1954, str. 25.

Zadružniki iz mariborskega okraja na Koroškem

Pred nedavnim so bili zastopniki koroških slovenskih zadrug gostje Zadrugne zveze za okraj Maribor, kjer so si ogledali vrsto različnih zadrug, se seznanjali z načinom organizacije in delom zadrugnih ustanov, razen tega pa so navezali številna osebna poznanstva s tamošnjimi zadrugnimi predstavniki. Vrnili so se polni lepih in nepozabnih vtisov ter spominov, hkrati pa z novimi pobudami za še uspešnejše in vztrajnejše prizadevanje pri naših kreditnih in gospodarskih zadrugah.

Skupina 32 predstavnikov Zadrugne zveze za okraj Maribor, pod vodstvom predsednika Jožeta Globačnika, je prejšnjo soboto vrnila obisk. Na meji jih je sprejel in pozdravil poslevodeči podpredsednik Zveze slovenskih zadrug dr. Mirt Zwitter, ki jih je potem na dvodnevnem potovanju ves čas spremljal in nenehno pripovedoval ter jih seznanjal s kraji skozi katere in mimo katerih jih je vodila pot.

V Šmihelu pri Pliberku sta goste pozdravila v markantnih besedah zaslužna zadrugnika oče Bicelj in Mirko Kumer, pozdravila pa jih je tudi mala Lidija Malej ter jim podarila šopek koroških rož. V Dobri vasi jih je pozdravil domačin dr. Luka Sienčnik in nakazal zgodovino doblavaške zadruge. Po ogledu ustanov Deželne kmetijske zbornice v Celovcu, so se gostje odpeljali preko Gospe Svete na vzorno urejeno posestvo prezidenta deželne kmetijske zbornice in državnega poslanca Hermanna Gruberja. Zelo vpljudno jim je prezident Gruber obrazložil in pokazal način svojega vzornega gospodarjenja na obsežni kmetiji.

Na večer pa so v Bilčovsu pripravili dragim gostom prigriz, lahko bi rekli družabno-zadružni večer. Spregovorili so predsednik Zveze slovenskih zadrug Lapuš, predsednik domače hranilnice in posojilnice Kulnik in Ogris. Vsi so naglasili pomen medsebojnih stikov med zadružniki tu in onstran meje in še posebej pomen zadrugništva za naše koroške slovenske razmere. Gostom so prepevali otroci, pozneje fantje ter se je na mah razvila prijetna neprisljuna družabnost.

Po kratkem spanju v hotelu Korotan so gostje drugi dan obiskali puškarski obrat Borovnika in zadrugo v Borovljah. Nato pa so se oglasili pri drugih zadrugah v Rožu in na Zilji. V St. Janžu je štajerskim zadružnikom spregovoril in izrekel dobrodoščilo med drugimi predsednik Hranilnice in posojilnice Krasnik, Tišlerjeva Dragica pa jih je prijetno presenetila s pristrčnim nagovorom in šopkom cvetic. Skratka gostje so bili dobrodošli in pristrčno sprejeti pri vseh zadrugah, kjer koli so se pomudili.

Gostje so zagotavljali, da so bili z obiskom na Koroškem zelo zadovoljni. Medsebojni stiki zadrugnikov, izmenjava misli in izkušenj je brez dvoma v obestransko korist. Koroški Slovenci smo posebno hvaležni za obiske izkušenih zadrugnih delavcev iz slovenske štajerske. Klic „na svidenje“ je bil zato ob slovesu nadose iskren in pristrčen.

PLIBERK

V vsej okolici znani in priznani zdravnik dr. Erich Fritzer se je pred nedavnim na cesti med Zvabekom in Gornjo vasjo s svojim motornim kolesom hudo ponesrečil. V brzini, znano je, da zdravnik ni imel navade voziti počasi, je zadel v mopedista in posledica je bila, da sta oba strmoglavila. Dr. Fritzerja je v roku vrglo več metrov daleč na cesto, kjer je obležal hudo poškodovan. Mopedist je odnesel le lažje poškodbe. Ponesrečenemu zdravniku je zdravnik dr. Schüssler iz Labota nudil prvo pomoč in takoj odredil, da so ga prepepeljali v bolnišnico za nezgode v Celovec. Ugotovili so poškodbe hrbtenice, kar je nevarna zadeva, in nekaj polomljenih reber.

Vest o nesreči priljubljenega in sposobnega zdravnika je vzbudila v vsej okolici veliko pozornost in zanimanje za njegovo stanje. Nekateri so že vedeli povedati, da je podlegel poškodbam, kar pa je bilo brez podlage. Ljudska prislovica pravi, da človek, o katerem govorijo, da je že umrl in to ni res, potem še dolgo živi. To želimo tudi dr. Fritzerju in kakor slišimo njegovo stanje ni brezupno. Zaradi tega obstoja upravičeno upanje, da ga bodo spretni zdravniko-strokovnjaki spet spravili k sebi in na noge.

Pevski koncert ob jezeru

Z Logavaščani v Hodišah. — Za binkoštno nedeljo je Slovensko prosvetno društvo „Zvezda“ v Hodišah vabilo na pevski koncert, ki ga je priredilo pri Ravšu v Šmiklavžu. Povabilu so se odzvali tudi pevci Slovenskega prosvetnega društva „Svoboda“ iz Loge vasi pod vodstvom našega tovariša Hanzija Aichholzerja.

Obetajoč si lep užitek, sem izrabil priložnost ter se tudi peljal v Hodiše. Na poti sem obujal spomine in se spominjal kako rad in nešteto krat sem hodil v zadnjih tridesetih letih, že od svoje rane mladosti, na prireditve

Dijaški dom SPZ

bo lahko sprejel z novim šolskim letom nekaj več dijakov pod svojo streho. Starši, ki želijo pravočasno zagotoviti svojemu dijaku dobro oskrbo, sodobno urejene pogoje za telesni, umski in duševni razvoj ter skrbno nadzorstvo, naj pohitijo s prijavo, dokler še niso vsa razpoložljiva mesta zasedena.

Prijave za sprejem so možne osebno vsak dan med 8. in 10. uro ali pa pismeno na naslov: Franjo Ogris, upravnik Dijaškega doma SPZ, Celovec-Klagenfurt, Tarviserstrasse 16/1.

v Hodiše. Videl sem, ko so igrali „Desetega brata“, „Miklovo Zalo“ in mnoge druge igre. Najbolj v spominu mi je ostala velika prireditev ob praznovanju dneva osvoboditve maja leta 1946 in prireditev ob obletnici smrti Miheja Habiba septembra leta 1937. Pod vodstvom, žal ne več živečega, Haizija Kropivnika iz Brnce so peli skupni moški zbori na grobu. Mogočno in svarilno je zadonela pesem „Oj Doberdob, slovenskih fantov grob...“

BADIŠE

Prejšnji ponedeljek sta se poročila Hanzi Hribernik, p. d. Boštjanov v Tucah in Rožmanova Neži, roj. Thaler iz Radiš. Z mladima novoporočencema smo se veselili tudi mi, saj sta po svojem značaju in mišljenju iz vrst, ki se poleg marljivega vsakdanjega dela prizadevamo tudi za našo prosveto, kot pomembno sredstvo za utrjevanje naše narodne zavesti in splošnega kulturnega napredka. Zaradi tega smo tudi v prijetnem razpoloženju praznovali poročno slavo, kjer so prišli do veljave stari ob takih priložnostih udomačeni ljudski običaji, slavje pa je olepšal razen tega še pevski zbor pod vodstvom zborovodje Šimeja Wrulicha, ki je marljivo in ubrano prepeval.

Nevesta Neži in ženin Hanzi sta zrasla iz zavednih družin, zdravih naših korenin. Družini nista klonili nacističnemu nasilju, zato jima tudi ni bilo prizanešeno, ko so nacisti hoteli nasilno iztrebiti slovenski živelj na Koroškem. Aprila leta 1942 so jih izselili in ženin in nevesta sta morala takrat še kot otroka okusiti bridko usodo preganjanja. Po vojni sta se ženin in nevesta vključila predvsem v pevsko dejavnost pri domačem slovenskem pevskem zboru, kjer marljivo sodelujeta. Slovensko prosvetno društvo je mlademu paru podarilo spominsko sliko in ob čestitki izrazilo željo, da bi oba še nadalje zvesto sodelovala pri našem prosvetnem delu, o čemer smo seveda tudi prepričani.

Ob razigranem ženitovanjskem veselju nam je bilo težko, da nevestin oče ni mogel biti navzoč med veselimi svati, ker je oviran zaradi zdravstvenega stanja. Pridno nevesto bodo zelo pogrešali na rojstnem domu, pač je ženin dobil na svoj dom krepko oporo in dobro gospodinjstvo. Nevesta si je osvojila v gosposkijskih tečajih koristno znanje, ženin pa je bil v slovenski kmetijski šoli v Podravljah. Strokovno znanje bo lahko obema v veliko korist pri nalogah na skupni življenjski poti.

Mladima novoporočencema tudi mi srčno čestitamo in želeimo vse najboljše in najlepše mnoga desetletja!

ZELUČE

Vsa vas žaluje, ko je pred nedavnim preminul starost našega kraja Janez Selander, p. d. Kajžnik. Pokojni je dosegel častljljivo starost 89 let. Zibelka mu je tekla v tukajšnji vasi v domačiji pri Tavžažu. Rodil se je v hiši, kjer so otroke vzgajali v prav značajne člane človeške družbe in občestva, med katere vrline spada pri nas brez dvoma tudi narodna zavednost, na katero pod kvarnimi vplivi nekateri pozabljajo. Zgledne lastnosti so roditelji privzgojili tudi že kot otroku in mladeniču rajnemu Kajžnikovu očetu, ki jih je čuval, negoval ter lepim vzorom ostal zvest vse življenje. Razen tega je bila pokojnikova lastnost tudi krepka življenjska sposobnost in podjetnost.

Se mlad si je uredil lasten dom in ustanovil

To pot je bila prireditev ob idiličnem Ravšovem jezeru. V zasedeni prostorni in lepi dvorani je navzoče pristrčno pozdravil predsednik društva Schöttl, p. d. Zaborc, prav posebno je pozdravil pevce iz Loge vasi in pevce nemške pesmi društva „Leonhardgilde“.

Prvi je nastopil mešani zbor iz Hodiš. Kar s prvo pesmijo se je izkazal pevovodja Folteja Pavlič v izboru pesmi in pravi mojster kot vodja zbora. Peli so „V Gorenjsko oziram se skalnato stran“, sledila je „Rož, Podjuna, Zila“ in vrsta drugih pesmi. Nastopil je moški kvintet Hodiše. Vsak posamezni pevec je bil na mestu in postavil svojega moža. Predsednik Zaborc je s ponosom gledal na svoje pevce, med katerimi sodelujeta njegova dva sinova kakor dve hčerki. Spet pod vodstvom Folteja Pavliča so nastopili pevci „Leonhardgilde“.

Nato je navdušeno pozdravljen nastopil logavaški pevski zbor. Kadar jih kličejo in vabijo, Hanzejevi pevci so tu, bodisi ob poroki, pogrebu, na kakšnem slavlju in seve na naših prireditvah doma ali drugod. Logavaški pevci so vedno na mestu.

Ob zaključku so nastopili v pevski zbor „Vrbsko jezero“ združeni moški zbori Hodiše, Loga vasi in Škofiče, pod vodstvom Hanzija Aichholzerja. Kot zadnjo pesem so izvrstno podali „Juhe, pojdam v Škofiče“.

Predsednik Schöttl se je zahvalil pevcem in v svojih poslovnih besedah dejal, da je prav pesem most, ki povezuje narode in izrazil željo, da naj bi pesem posebno tudi na Koroškem doprinašala k boljšemu in prijateljskemu sožitju med obema narodoma v deželi.

Uspela prireditev v Hodišah je spet enkrat pokazala za Hodiše in preko njih za vso našo zemljo, da še vedno veljajo besede pesnika, ki jih je 13. 10. 1920 takratni društveni tajnik zapisal v društveni zapisnik:

Potreti nas moreš, a streti nikdar, usode sovražne besneči vihar!

M. K.

družino. Za svojo zvesto spremljevalko skozi življenje si je izbral značajno in narodno zavedno Tišlerjevo Lenjo na Bistrici pri Št. Jakobu v Rožu. V lepi harmoniji sta vzgojila številno družino in vsem vsadila v srce ljubezen do rodne zemlje in materine govorice. Na žalost, pa vsem domovina ni mogla nuditi kruha, temveč so morali iskati življenjske možnosti v daljnem svetu, v Ameriki, Holandiji in drugod. Nikdar pa niso prekinili vezi z domom in nikoli niso pozabili svoj rod in svoje domovine.

Rajni oče nikoli ni tajil svoje pripadnosti k slovenski narodni skupnosti. Okoli trideset let je zastopal naše koristi in občinskem odboru v Zgornji Vesci. Razen tega je bil tudi soustanovitelj naše hranilnice in posojilnice v Bilčovsu ter je sodeloval pri zadrugi dolga leta kot odbornik. Nenehno se jeanimal za uspeh naših organizacij in če je le mogel, nikoli ni zamudil nobene naše prireditve. Slovenski tisk, časopis in knjiga, je bil vedno njegovo razvedrilo, s čemer si je pridobil res visoko stopnjo izobrazbe. Kmetje pa so ga iz vse okolice klicali, da jim je svetloval ob različnih živinskih boleznih, kajti za živinozdravsko pomoč je bil posebno nadarjen in spreten. Menda je ni hiše v bilčovski občini, kjer ne bi bil pokojni s svojimi dobrimi nasveti rešil kmete pred škodo, ki bi nastala z izgubo živali zaradi obolenj. Tudi za to njegovo nesebično dejavnost in vso korist, ki jo je storil domačemu slovenskemu ljudstvu, mu velja prav iskrena zahvala.

Številna udeležba žalnih gostov ob pogrebu je zgovoren dokaz, da je bil pokojni Janez Selander zares vsesplošno spoštovan. Slovenska pesem, ki jo je tudi sam ljubil vse življenje, mu je v ganljivih žalostinkah zadonela v slovo na domu žalosti in ob grobu. Domači g. župnik Štih je spregovoril poslovljne besede. Spoštovani oče naj v miru počiva v domači zemlji, žalujočim svojcem pa izrekamo naše srčno in odkrito sožalje.

RUTE PRI ŠMIHELU

Dolgo ni bilo dežja, končno pa je 8. t. m. le nastala nevihta z močnim deževjem. Vmes je bliskalo in grmel in naenkrat je pri Biclju udarila strela, da so popokale žarnice in števec. Na srečo so ravno letos napravili strelovod, ki je strela pritegnil nase, čemur je pripisali, da ni nastala večja škoda, o kakršnih beremo in slišimo iz različnih krajev. Varstvena naprava strelovodov je pri poslopljih nadvse priporočljiva, razen tega pa upoštevajo strelovode tudi zavarovalne ustanove pri določanju premij.

Zveza slovenskih organizacij obvešča:

Letošnje letovanje otrok na Jadranu

Letošnje počitniško letovanje slovensko govorečih otrok je določeno v 2 skupinah in sicer bo prva skupina na letovanju v času od 12. 7. do 2. 8., druga skupina pa v času od 4. 8. do 25. 8. V vsako skupino bo sprejetih 55 otrok. Otroci bodo kakor lani letovali v Savudriji.

Starši, ki želijo svoje otroke poslati na letovanje, naj vložijo za sprejem pismeno prošnjo s priporočilom krajevne slovenske prosvetne ali zadrugne organizacije. Za letovanje pridejo v poštev otroci v starosti od 9 do 14 let, pri čemer imajo prednost otroci, ki še niso bili na letovanju.

Prošnji s priporočilom je treba priložiti še naslednje podatke:

1. ime, poklic in naslov staršev,
2. ime otroka in njegove rojstne podatke,
3. če je otrok že kedaj bil na letovanju in kolikokrat.

Poleg tega je treba prošnji priložiti osebno izkaznico otroka s sliko. Veljavna je samo izkaznica (Personalausweis), ki jo izstavi okrajno glavarstvo. Za otroke z osebnimi izkaznicami je potrebna tudi izjava (v nemščini) očeta oz. zakonitega zastopnika, da nima nič proti potovanju otroka v inozemstvo. Najbolj priporočljivo pa je, da starši oskrbijo za otroka potni list. Prošnji mora biti nadalje priloženo tudi zdravniško spričevalo in režijski prispevek v znesku 150 šilingov.

Termin za vlaganje prijavnih pršenj je določen do 30. junija 1960.

V prošnji starši tudi lahko navedejo željo, s katero skupino bi radi poslali svoje otroke na letovanje. Ta želja bo po možnosti upoštevana.

Starše, katerih otroci bodo sprejeti na letovanje, bomo po končanem prijavnem roku pismeno obvestili ter jim sporočili nadaljnja navodila.

Ne zamudite prijavnega roka ter pravočasno pošljite prošnje in prijave na naslov: **Zveza slovenskih organizacij, Celovec — Klagenfurt, Gasometergasse 10.**

LJUBELJ

Pred nedavnim, bilo je na binkoštno nedeljo, sta se poročila nevesta Ivanka Šašl, p. d. Pamževa v Ljubelju in ženin Lojze Waldhauser iz Kotmare vasi. Preden pa je prišlo do zakonske zveze, so nevesti trdovratno zapanjali ter zahtevali visoko odkupnino. Končno pa so se le pobotali in mlada ženitovanjska kandidata sta dosegla svoj cilj ter si obljubila trajno zvestobo za skupno življenjsko pot. Cerkvene poročne obrede v Ljubelju je opravil g. župnik iz Slovenjega Plajberka.

Veselo ženitovanjsko slavo pa je bilo v gostilni Deutsch-Peter. V gostilni so si prizadeli, da je bila postrežba prvovrstna, razpoloženje gostov pa je bilo razigrano ter je trajalo vso noč. Poročno slavo je imelo lep domač slovenski značaj. Med drugim so prišli do veljave stari domači ženitovanjski običaji, ki so ob takih priložnostih v naših krajih v navadi že od nekdaj. Zares je prijetna noč vsem prekalma minila in prišla je ura slovesa, ki je bila nekoliko bridka. Nevesta, mlada žena, je zapustila naš kraj in njen mož jo je povedel na svoj dom v Kotmaro vasi.

Novoporočena izvirata iz družin, ki so ohranile in čuvajo pristen domač značaj ter zvestobo idealom, ki so jih izročali predniki iz rodu v rod. Prepričani smo, da bosta vzorom svoje mladosti, ki sta si jih osvojila po dobri vzgoji, ostala takem duhu vzgajala tudi svoj naraščaj. Mladima novoporočencema srčno čestitamo.

KOLENDAR

Petek, 17. junij: Adolf
Sobota, 18. junij: Efram
Nedelja, 19. junij: Julijana
Ponedeljek, 20. junij: Silverij
Torek, 21. junij: Alojzij
Sreda, 22. junij: Ahacij
Četrtek, 23. junij: Kres

Sedma umetnost — FILM

Dandanes gledajo milijoni in milijoni ljudi po vsem svetu filme iz raznih dežel in vsi razumejo govorico filmskih slik. Čim manj je v teh filmih govornih besed, tem več ljudi razume film. Kajti glavna in prava moč filma so njegove slike, zgodba, povedana s filmskimi slikami na platnu konec zatemnjene kinodvorane.

Mnogo tisočletij je moralo preteči, da se je pojavil film, ki mu pravimo po pravici ali po krivici — umetnost. Po vrsti sedma. Sedma umetnost — film. V daljnem veku je postalo slikarstvo najbrž prva umetnost človeka, ko je še živel neuk in nem v podzemeljskih jamah. S preprostimi črtalom, ostrim kamnom, je v jamsko steno zarezal prve okorne slike rogatih živali. Iz želje po skladnem gibanju in izražanju porajajočih se čustev sta izšli druga in tretja umetnost — ples in glasba. Nadalje, morda in prav verjetno istočasno še četrta, peta, šesta — gledališka, gradbena (arhitektura) in pripovedna (književnost) ter potem na kraju ljudem, ki so se medtem že navadili govoriti, peti, plesati, graditi in pisati še sedma — film, per let pred začetkom našega stoletja. Pa za njo recimo še nekakšna osma in deveta — radijska in televizijska posestrima, ki si počasi že lastita vzdevek umetnosti, ker sta vsaka zase nekaj posebnega.

Našega časa si zdaj ne moremo več zamisliti brez filma, enako kakor tudi ne ostalih umetnosti (ker zdaj govorimo samo o teh). V svetu mnogo razpravljajo o tem, kdaj je film umetnost in kdaj to ni. Mi se tej dolgi in razpleteni (in zapleteni) razpravi ne bomo pridružili. Za nas bo kar dovolj, če si odberemo nekaj zlatih zrn in skušamo reči tako:

Zanimivosti iz znanosti IN TEHNIKE

Zadnje odprave na Antarktiko so pokazale, da je tam doli na najjužnejšem delu našega planeta tudi za fotografije precej drugače, kot je sicer navada po svetu. Pri močnem soncu moraš, na primer, odpreti zaslonko bolj kot pri oblačnem nebu in večino slik moraš posneti proti soncu, če hočeš vsaj kolikor toliko zadovoljiv uspeh. S soncem za hrbtom si boš le malo pomagal! Pa še to svetujejo, ne snemaj temnih očal, da bi bolje videl, niti, kadar fotografiraš pri oblačnem nebu, ker si ti lahko zgodi, da boš za nekaj ur popolnoma oslepel. In nikar ne snemaj rokavic, kadar slikaš, ker ti lahko že samo dotik s kovino povzroči izgubo prsta, če ne že roke.

Naravoslovci nam dajejo nekaj praktičnih napotkov, kako naj se izognemo piku čebel in drugih žuželk. Predvsem moramo vedeti, da ločimo mrčes, ki nas pika, če ga razdražimo, in grize mrčez, ki nas ima za nahajališče svoje hrane. Prvih zato s kemikalijami ne moremo odgnati, za druge pa so se pokazale kemične spojine zaradi duha tako odbijajoče, da nas puščajo v miru, če smo nama-

Ni vsak film umetnost, to je nekaj, kar nas pretrese, gane ali vzradosti, nekaj, kar ni samo površna zabava, ampak nam približuje resnični svet. Nekaj, kar nas lahko naredi boljše in plemenitejše, kot smo morda bili doslej, predvsem najprej do svojih bližnjih in potem do vseh soljudi.

So pa tudi filmi, ki samo dražijo naša čutila, ki naredijo gledalce surove, površne, lahkomišelnje in hudobne, filmi, ki svet in razne dogodke kažejo v napačni svetlobi, izmalicene, večinoma lepše, kot jih nudi življenje, filmi s slabo zabavo in plehkim rompompomom, z mnogo prelite krvi in streljanja.

Torej glavni dve vrsti filmov — filmi umetnine in filmi, ki tega imena še daleč niso vredni. Zal je umetniško pomembnih filmov mnogo manj, kakor tudi zlato ne blešči pod vsakim grmičem. Filmske umetnine bi kaj hitro našli, medtem pa je filmov, ki so teh nasprotje, skoroda brez števila. Med enim in drugim pa so tisti filmi, ki so popolnoma neškodljivi, namenjeni samo preprostini in sproščeni zabavi, mnogokrat imenitni in ki si jih pogosto zelo zaželimo. Te zadnje hitro spoznamo, ker so prijetno nasmejani, lepo prepevajo ali pa se grede kake smešne zabavščine. Tako, o tem bi si bili verjetno zdaj na jasnem.

Film je namreč tudi industrija. Za izdelavo filma je treba jako mnogo zvencega srebra in zlata ali pa šumečih bankovcev. Zato tisti, ki ga naštejejo na veliko mizo, skrbijo, da se jim povrne v žep z mnogimi obrestmi. Zaradi te skrbi se pa zgodi, da dopuščajo, da se v filmih neusmiljeno pobijajo in je včasih na kraju več mrtvih, kot pa preostane živih; da se bijejo do onemoglosti, obnašajo suro-

zani. Proti piku si moramo torej pomagati drugače. Važno je, da smo oblečeni v bele ali vsaj v svetlo obleko, ker se v temno barvo prej zakadijo. To je važno predvsem za čebelarje. Mrčes, ki grize, pa nikakor ne prenese tkanin s trdimi gladkimi vlakni in zato ne platna in nylona. Obe vrsti mrčesa pa še posebno razdražijo tweedaste tkanine in usnje, kamor se najraje zaletijo. Nikakor si ni pametno mazati las z oljem in uporabljati parfume — lahko nas zamenjajo za cvet. Če sede mrčes na vas, pa se nikar ne premikajte in ne opletajte. Večina mrčesa se raje loti premikajočih se predmetov.

Malce smešno je slišati, da poskušajo zdraviti čir na želodcu z navadnimi otroškimi baloni. Prazen balon potisnejo bolniku v želodec in ga napihnejo. Nato pa s posebno črpalko poženejo skozi ta balon hladilno tekočino iz enakih delov etalnega alkohola in ledeno mrzle vode. Hlajenje traja 125 ur in popolnoma zaustavi proces presnove v želodcu, s tem pa tudi krvavitve. Metodo so preizkušali na bolnikih, ki so bili preslabotni za operacijo.

Umetne zobe iz slonovine, lesa ali kamna so poznali že 600 let pred našim štetjem.

la se je tudi Charlotta, moja francoska sva-

Vložil sem prošnjo za potni list, pisal materi, da kmalu pridem, Tilko pa spet povabil na Strmec.

V Mens sem se vrnil šele na pomlad; z menoj je prišla tudi Tilka, moja druga žena.

Takoj smo se začeli pripravljati na odhod.

Odšli bi bili že čez mesec dni, a nismo imeli denarja za prevoz pohištva, posteljnine, posode in vsega ostalega, kar bi bili radi vzeli s seboj, saj so bili na Strmecu vsi prostori prazni, le teta Jera si je pri sosedih zase in za Liziko izprosila staro posteljo, dva razmajana stola, mizo in nekaj najpotrebnejše posode.

„Kako naj spimo na golih fleh in kaj naj vzameva s Tilko v kuhinji v roke?“ je mati zavračala misel na takojšnjo vrnitev; pri tem pa seveda ni toliko mislila nase kot na Tilko. „Če smo tako dolgo čakali, bomo še kak mesec, da si prihranimo nekaj denarja.“

„Meni je prav,“ je dejala Tilka. „Lepo je tu, čeprav ne razumem, kaj govorijo ljudje okoli mene.“

Tilka je bila kot otrok, kot srečen otrok, vse jo je zanimalo, vsemu se je čudila, nad vsem je bila vznemirjena. Jurčku je bila starejša sestra, materi ne snaha, marveč hči.

vo in vse to samo zato, ker dobro vedo, kaj radi gledalci vidijo in uživajo. Če bi samo uživali in hitro prebavili, naj bo, toda kaj radi začno posnemati svoje filmske vzornike tudi v svojem življenju, na cesti, v šoli, doma. Tu pa je nekaj narobe.

Po teh znakih pač spoznamo filme, ki so daleč od umetnine. Sem lahko štejemo skoro (z maloštevilnimi izjemami) vse kriminalke, vse gangstrske in kavbojske filme, strahotne in pošastne filme, indijanarice (kjer so naslikani samo Indijanci kot slabi ljudje, pobijalci) in kar je še podobnih. Čez take filme pač naredimo debelo črto in jim odrečemo naziv umetnosti. No, če jih gremo še vseeno gledat, zdaj že dobro vemo, s kom imamo opravka. Gledamo jih pač, toda že vnaprej sklenemo, da jih ne bomo posnemali. To posnemanje prepustimo slabšem (tudi takih je nekaj med nami), ki se s čim drugim ne znajo postaviti in uveljaviti v svoji družbi. Ti filmi torej niso niti sedma niti umetnost, ampak sumljivo blago in špekulacija tovarnarjev filmskih sani zaradi denarja, ki so ga bili vložili za izdelavo namenoma slabih filmov. Izrabljajo željo ljudi, ki najraje gledajo prav take vrste filmov.

In kaj nudi film, ki mu priznavamo umetniško vrednost?

Film z umetniško vrednostjo res ne privlači toliko ljudi po svetu kot pa oni površni, brezdušni ali lahkotni. Je nekako v človeški naravi, da nagiblje k lahkim užitek in beži pred naporom duha ali telesa. (Raje poležavam, kot pa sekamo drva, raje čakamo, kot pa pišemo težko nalogo). Vsebina umetniškega filma, torej filma, ki si ima pravico lastiti pridevek sedma umetnost, pa je večinoma težke narave, nič zabavna. Vse, kar se nam prikaže v takih filmih, sili človeka k razmišljanju o mnogih stvareh, ki se mora z njimi spoprijeti na poti svojega nelahkega življenja. Tak film ne slika gledalcu svetlih podob uživanja, ampak mu razgrinja spoznanja, ki niso vedno prijetna, ampak raje grenka in globoka kot pa igriva in površna. V filmih resnične sedme umetnosti se bije človek za poštenje, četudi ve, da bo pri tem sam podlegel. V teh filmih srečujemo ljudi trdih in trdnih značajev, dobre in slabe, ravnih v svojih premišljanjih. Spopadajo se s temnimi silami, ki nas obdajajo in jih moramo premagati. Človeški duh si želi od filma včasih tudi odgovor na mnoga svoja vprašanja, kaj in kako naj ukrepa v trenutkih, ko pridejo nadenj težke preizkušnje. Filmu sedme umetnosti naj nam pomagajo najti pravilne odgovore. Ko gleda film, si vsak sam odgovarja, kaj bi storil zdaj in zdaj. Na ta način postaja dober film tudi dober človekov spremljevalec in resnični prijatelj, ki mu v temni dvorani z blestečimi sličicami javlja svoj odgovor. Obenem mu krajša čas in ga tudi zabava. Gledalec torej sprejema razna pojasnila in se pri tem dobro počuti.

Seveda se tega zaveda le že bolj odrasli gledalec, ki začne premišljati o filmu. Človek spozna, da so filmi te vrste glasniki boljšega človeštva. Ti filmi niso površni izdelki špekulantske tovarne sanj, ampak delo poštenih umetnikov, ki želijo z njimi sporočiti

„Nisi slabo izbral,“ mi je dejala mati že kak teden po prihodu.

Kmalu so začeli prihajati glasovi iz Pariza, da se naša vlada pogaja s francosko glede vrnitve izseljencev; vrnili naj bi se z vsem, kar imamo, brezplačno, z jugoslovanskimi vlaki. Poklicali so me v Pariz na razgovore. Zbrali smo se delegati in zastopniki jugoslovanskih izseljencev iz vseh delov Francije, največ nas je bilo seveda iz rudarskih revirjev. Bilo je, kakor so govorili: nova Jugoslavija sprejme vse izseljence, za vsakega ima delo, tudi stanovanje se bo našlo, treba je samo skleniti ugodno pogodbo s francosko vlado glede prevoza, socialnega zavarovanja, pokojnin in drugih potreb in zahtev, ki jih imajo naši ljudje.

Odlike je bila moja prva skrb in naloga: razložiti rojakom, kako je pri nas doma, kako se je v osnovi vse spremenilo, ne samo, da vsakdo lahko dobi delo, celo nujno potrebno so roke vsakogar izmed nas.

Poslušali so me, se čudili, zmajevali z glavami in izpraševali.

„V Podlogu je Mihol direktor? Nas ne vlečeš? In v Razdrtem da je knap župan ali predsednik, kakor tam zdaj pravijo?“

„Tako da se je čez noč preobrnilo?“

„Ne čez noč,“ sem pojasnil, „štiri leta so se tolkli za te reči.“

„Če je tako, grem! Dovolj imam potikanja po svetu.“

Marsikdo je bil previdnejši.

ljudem, mladim in starejšim po vsem svetu, neko resnico o sožitju vseh ljudi, kakor tudi posameznikov med seboj.

Film pa ni samo sedma, ampak po tem, ker ima na vsem svetu največ ljubiteljev, tudi prva med umetnostmi. Svetovna potrošnja filmov je tolikšna, da jih komaj še dovolj izdelajo za sproti in zato je tudi razumljivo, da ne morejo biti vsi dobri, umetnine.

Minimundus ob Vrbskem jezeru

Minimundus, to se pravi „Svet v malem“ ob Vrbskem jezeru, je prikaz miniaturnih modelov znamenitih avstrijskih in evropskih objektov, skratka v prijetnem sprehodu si obiskovalec lahko ogleda najznačilnejše gradbene zanimivosti Evrope. V gradnji je tudi miniaturna železnica z vsem novodobnim razvojem in vrhuncem tehniškega napredka v železniškem prometu, kakor je za videti tudi najmodernejši avstrijski kolodvor, namreč dunajski zapadni kolodvor, ter tudi pristanišče z najmodernejšo ladjo. Velik del modelov je nastal s častnim sodelovanjem priznanih strokovnjakov, tehniških šol in učnih delavnic.

Z deli in vedno drugimi modeli nadaljujejo ter se svet v malem iz leta v leto bolj razvija. Vsako leto postavijo več modelov ter večajo tudi prostornino prizorišča. Obsežen prostor za parkiranje motornih vozil in bife-restavracija sta obiskovalcem na razpolago do 12. ure ponoči. Mem senčnatim dvoredom pa je prijeten sprehod na obrežno kopalnišče jezera, zvečer pa zadivi obiskovalce čarobna razsvetljava.

Naprava pomeni prizadevanje mladine za mladino. Čisti dobiček od vstopnin koristi pomoči potrebnim otrokom ter pritaka v celoti organizaciji avstrijske družbe „Rešite otroka — Reitet das Kind“.

Minimundus so za letošnje obiske odprli prefekto soboto. Po neuspeli akciji „Mineurop“, kar je v dobrem spominu, se je izkazalo, da je nova naprava zelo uspešna. Na zadnji tiskovni konferenci sta pobudnika za Minimundus, dvorni svetnik dr. Zojer in primarij Lasch lahko povedala, da je lani obiskalo svet v malem 50.000 obiskovalcev iz najrazličnejših držav. Zaradi tega bodo mali svet še nadalje izpopolnjevali po načrtih gradbenega svetnika ing. Pertla. Vsekakor pa se je Minimundus pokazal že ob otvoritvi v novi, pestrejši in povečani obliki. Lanski čisti dobiček v znesku 200.000 šilingov so nakazali za nadaljnjo socialno pomoč potrebnim otrokom v okviru organizacije „Rešite otroka“.

Okrajni šolski nadzorniki za obvezne šole na Koroškem so obiskali „Minimundus — Svet v malem“ ob Vrbskem jezeru. Pri tej priložnosti so sklenili, da bodo v okviru akcije „Koroška mladina se pelje v deželno glavno mesto“ pospeševali obisk Minimundusa iz svojih šolskih okrajev. Tudi ti obiski bodo koristili družbi „Rešite otroka“ pri izvajanju njenih plemenitih nalog.

„Sam pojdem, in če je res samo pol tega, kar pripoveduješ, pišem po družino.“

Bili pa so tudi taki, ki so odločno zavračali vsako misel na vrnitev.

„Glavno je zaslužek! Mar mi je, kdo je na vladi, samo da za denar, ki ga zaslužim, lahko kaj kupim! Francija je bogatejša kot Jugoslavija, tudi ni med vojno toliko trpela, zato se bo tu prej izboljšalo kot tam.“

Tako je rekel Križman, ki je dobro služil, a družina je slabo živela, ker ni prinesel domov nihi pol zaslužka.

„Bom že počakal,“ je rekel Trpinc, hud stiskač, „naj najprej popravijo, kar je porušena. Medtem ko sem se jaz klatil po svetu, so doma v miru živeli.“

„Med vojno si ti živel v miru,“ sem ga zavrnil, „doma je tekla kri.“

„Počakal bom,“ je vztrajal.

Padežnik, ki mu je žena pred leti umrla, otrok pa ni imel in je živel pri nekih Poljaki, me je poslušal pazljivo, nazadnje pa je dejal: „Šel bi, ko bi kaj imel. Revež sem odšel, revež naj se vrnem? Da se mi bodo smejali in me gledali po strani? Ne!“

S starci in zaradi silikoze odpuščenimi rudarji smo imeli dolge razgovore o pokojnini. Razlagal sem jim, kakor so me sproti obveščali iz Pariza, da bo v kratkem sklenjena posebna konvencija, po kateri bo vsakdo dobil za svoja leta v Franciji fran-

Kje ste, Lamutovi?

87 Anton Ingolič

Iz Amonovega pisma sem razbral, da je v Merlewaldu še vedno hudo; najhujši Hitlerjevi priganjači so sicer pobegnili, vendar še vedno staknejo koga, ki je delal z Nemci. Tudi nekaj naših rojakov je bilo med njimi, a večina se je zaprla med štiri stene svojega stanovanja, tiste, ki se niso uklo-nili, pa so poslali v taborišča, od koder so se nekateri na smrt bolni vrnili, drugi se ne bodo vrnili nikoli, tako Čepin in stari Breznik. Tudi Pierra ni od nikoder. Ustanovljeno je enotno društvo, vendar je delo težavnejše kot prej, ker ni mladine. Otroci so se pei let učili v šolah samo nemški, malo jih je, ki tekoče govorijo slovenski. Mnogo, mnogo dela bo treba, da bo društveno življenje spet zaživelo. Bo sploh svetelo kot pred vojno? Širijo se glasovi, da se bo Pirš vrnil, zdaj je s pobeglimi belogardisti nekje na Koroškem. Ali res? Kako je z vrnitvijo? Ta in ona družina bi šla, marsikdo pa bo ostal. Pepček seveda ostane. S Charlotto bosta kmalu zibala. Ni napačna ženska. K pismu je pripisal pozdrave še Pepček in podpisal

Hrana starejšega človeka

Zajtrk: Mleko, kakao ali čaj z mlekom, različen kruh, morda tudi kruhek z maslom ali vitaminizirano margarino (temnejšim vrstam kruha dajte prednost). Marmelada, drobnjak ali drugačen surov namaz ali sveže sadje v ustrezni obliki. Ob zmanjšani sposobnosti dnevne obroke starejšega človeka več — bolje: paradiznik, redkvice, češpljev sok, jabolčna čežana, med in podobno — vendar ne prežvečena zdrobove kaše ali juhe z mlekom, sadjem ali suhim sadjem, zraven kot dodatek kruh in maslo ali vitaminizirana margarina.

Mleko in druga živalska živila, ki vsebujejo beljakovine, kot skuta, nemasten sir, nemastna klobasa, priložnostno eno jajce.

Malica: Mleko ali mlečne pijače, k temu kruh iz debele moke ali prepečenec z maslom ali vitaminizirano margarino in surova hrana v obliki sadja, naribanega korenja, paradiznika, svežih kumaric, zelišč itd. — ali čaj z limono, sadni sok ali sladek mošt, obložen kruh s skuto, nemastnim mazavim sirom, nemastno klobaso itd. ali jogurt ali kislo mleko s sadjem.

Kosilo: Surova hrana (t. j. nekaj surovega sadja, najbolje v obliki solate, ki je ni težko prežvečiti, ali v obliki soka) in za spremembo juhe, obogatene z dodatkom surove naribane zelenjave, z zelišči ali s sadjem.

Nemastne mesne jedi (tudi drobovina), ribe ali skutine jedi, jajčne jedi (zadnje ne prepogostokrat).

Krompir, mlevski izdelki v zmernih količinah, zelenjava in solate pa v obilni meri. Morebitni dodatek po kosilu se ravna po sestavi hranilne vrednosti glavnega obroka, torej mleko, ali skutine jedi, če je glavno kosilo vsebovalo malo beljakovin; škrobne jedi le, če ni bilo pri glavnem obroku preveč ogljikovih hidratov, drugače samo kompot.

Večerja: Majhni obroki lahko prebavljivih jedi z malo maščobe: zelenjava, krompir, testenine z majhnim dodatkom mesa (klobase), ribe, jajce, skuta, sir ali mleko. Posebno primerni so prav pripravljene narastki ali cmoki ali jedi iz sadja z mlekom, kislim mlekom ali skuto, k temu nekaj kruha — ali obloženi kruhki z nemastnim mazarzkom, namažom iz skute, nemastnega narezanega sira ali rib in podobno. Ocvrte jedi na splošno niso priporočljive, ker vsebujejo preveč maščobe in so po navadi zapečene.

Ne pozabite na dodatek v obliki svežega sadja ali zelenjave!

Kot pijače majhne količine cvetličnega čaja, zeliščnega čaja, šipkovega čaja, sadnega soka ali mlečne pijače.

ZA GOSPODINJO IN DOM

NAŠE STANOVANJE

O opremi sodobnega stanovanja

Sodobni način življenja narekuje v najmanj enaki meri kot velikost novih stanovanj tudi nov, sodoben način notranje ureditve in opreme. Težko si je zamisliti v novi, mehanizirani kuhinji nekdanjo „kredenco“ ali v spalnici težko „umetniško“ izrezljano omaro. Dostikrat je tudi nemogoče v majhno sobo spraviti tako masiven kos pohištva, ki s svojo prisotnostjo otežkoča dobro ureditev prostora. Danes pohištveni predmeti niso več razstavni kosi, ki naj bahavo kažejo našo premožnost. Sodobno opremo naj odlikuje enostavnost in praktičnost, cenečnost pa naj omogoča nabavo najširšim slojem.

Jasno je, da estetske zunanje podobe tudi sedaj ne smemo zanemariti, toda čas nepotrebnih ornamentov, okraskov, raznih polic in stojal je za nami. Pohištvo naj bo lahko, tako da ne bo težav, če ga bomo morali premikati, vezani les in kovinska ogrodja pa naj dobijo čim večjo uporabo!

Stanovanje mora biti tako urejeno, da bo

omogočeno vzdrževanje in čiščenje z najmanjšim naporom. Zato mora biti pohištvo prilagojeno praktični uporabi. Lahki materiali, svetel les, primerne barve zidov, predvsem pa skladnost vseh elementov naj dajejo vsakemu prostoru fisto vrednost, ki jo vsakdo želi, da se bo v njem prijetno počutil. Zidovi naj ne bodo polni raznih slik, družinskih fotografij in obeskov, najti je treba odnose med polnimi in praznimi stenami, če pa že nimamo dovolj denarja za umetniško sliko, raje kupimo dobro umetniško reprodukcijo, kot pa kakšen naturalističen zmazek. Izogibajmo se kiču, ki se največkrat kaže v različnih keramičnih figuricah, vazah in podobnih predmetih.

Če le moremo, vgradimo čimveč omar, posebno v spalnicah ali garderobni predstobi. Razen omarice in police, ki s svojimi vogali širijo prostor, večkrat povzročajo jezo in težave pri urejanju prostorov. Postelje, kavči in fotelji naj bodo nizki, čim bolj enostavni in gladki. Tudi cena takemu

Pravilno klanje perutnine

Le redko katera gospodinja zna pravilno zaklati perutnino. Zaklana perutnina je zato običajno grdo razmesarjena in ni čudno, če se marsikatera gospodinja klanja boji. Če tudi porabimo meso doma, je prav, da opravimo klanje tako, da ima zaklana in očiščena perutnina čim okusnejši izgled.

Perutnino, ki smo jo odbrali za klanje, prenehamo krmiti 24 ur pred klanjem in ji 12 ur prej ne damo nobene vode. S tem dosežemo, da se prebavila izprazni, kar nam zelo olajša čiščenje.

Samo klanje mora biti izvršeno hitro in čisto. Da ne bi živali mučili, jo pred zakolom omamimo s krepkim udarcem s topim kosom lesa po tilniku. Potem takoj z ozkim, ostrim nožem ali tudi s koničastimi škarjami prerežemo skozi kljun vratne žile. Kokoš obesimo za noge nad primerno posodo, da hitro izkrvavi. Gosi, race in pure lahko zabodemo tudi skozi uho. Glavo živali položimo postrani na desko in z ostrim koničastim nožem zabodemo. S tem prerežemo žile in poškodujemo živčni center, zaradi česar je žival takoj mrtva. Za klanje perutnine uporabljajo v klavnih tudi posebne kleščice, ki delo še bolj olajšajo. Take kleščice bi bile primerne tudi za uporabo v gospodinjstvu.

S skubljenjem moramo pričeti čimprej, dokler je telo še toplo. Ohlajene živali zelo težko oskubemo. Najprej populimo krilna in repna peresa, zatem oskubemo perje na trupu vratu in hrbtu, preostane tulce in dlakasto perje odstranimo s topim nožem. Kokoši z rumeno kožo je lažje oskubiti kot kokoši z belo kožo. Zaradi nežne kože je težko skubiti tudi mlade živali, posebno piščance. Paziti moramo, da se koža ne zatrga. Naše gospodinjice si najraje in največkrat olajšajo delo s tem, da zaklano kokoš poparijo. Če že nimamo časa čistiti drugače, glejmo vsaj

toliko, da voda ne bo prevročna in da kokoši ne namakamo predolgo. Tako očiščena perutnina nikdar ne vzdrži toliko časa kot na suho oskubena. Gosi in race skubimo vedno na suho, ker poparjeno perje nima skoraj nobene vrednosti.

Če zaklane perutnine ne mislimo porabiti doma, temveč smo jo namenili za pošiljko ali prodajo, je zelo važno, da je pravilno očiščena in pripravljena ali kot pravimo — dresirana. Drobovje izvlečemo s prstom ali posebno kljukico skozi kloako (črevesno odprtino, ne da bi morali odpirati zadek z rezanjem). Na ta način očiščena perutnina se speče v mnogo bolj sočno in okusno pečenko, kot če bi bila na vseh koncih razparana. Iz prazne trebušne votline iztisnemo z močnim pritiskom na prsno kost čimveč zraka. Peruti skrčimo in prav tako noge ter jih krepko zasučemo. Glavo zavijemo do vratu v papir. Tako dresirana perutnina je že na pogled mnogo okusnejša in privlačnejša, pa tudi trajnejša.

Žejni otroci

V vročih poletnih dneh so otroci žejni. Nепrestano zahtevajo od staršev pijačo. Priporočljivo je, da vedno znova opozarjamo otroke, da se je treba proti žeji boriti. V tej borbi pa se je treba izogibati ledu, ledenim pijačam in jedem. Ledene pijače in jedi žejo samo še povečajo. Čim bolj je kakšna jed ali pijača mrzla — tu mislimo predvsem na sladoled — tembolj se človek potli. S potenjem pa se večja žeja.

Opozarjamo torej otroke, naj si gasijo žejo po možnosti z mlačno pijačo. Najprimernejši so čaji iz domačih zelišč z limono. Priporočljivo pa je, da jih pijemo nesladkane, ker ustvarja sladkor v telesu novo toploto.

Otrok naj tudi ne pije preveč hkrati, temveč večkrat v manjših količinah. Kdor si skuša gasiti žejo s sadnimi sokovi, naj jih pije močno razredčene. Pijače z ogljikovo kislino napihujejo želodec. Napihnjeni želodec pritiska na prepono in s tem ovira dejavnost srca. Zato ni priporočljivo, da popijemo v vročini prevelike količine raznih „pokalic“. Srce ima v vročih dneh že tako dovolj naporno delo...

pohištvo je manjša, kot pa je cena danes dostopnim obrtniškim izdelkom standardnih oblik.

Proizvodnja cenenege in enostavnega pohištva je šele v začetni fazi. Koristno bi bilo, če bi mizarska podjetja širše zasnovala svojo proizvodnjo ter se usmerila na sodobno oblikovano, serijsko pohištvo, ki bi bilo dostopno najširšim krogom kupcev.

Vaš želodec je v nevarnosti

ŽIVILA SLABO PRENAŠAJO VROČINO. NAPAKE, KI JIH ZAGREŠIMO POLETI, SO DVOJNE NAPAKE.

Vsaka gospodinja ve, da ima poletje svoje muhe in da utegnejo biti napake, ki jih zagreši v tem času, porazne za želodec. Posebno pazite pri konservih, ki jih nikdar ne smete puščati odprte. Mesne in ribje konzerve se mnogo hitreje pokvarijo, kot si včasih mislimo. Če ni pri hiši hladilnika, bodimo oprezní tudi z mesom in drugimi mesnimi izdelki, ki v poletni vročini kaj hitro dobijo duh in se pokvarijo. Bolje je, da jih vržemo stran, kot da jih zmeljemo in uporabimo za polpefe, šunkove rezance ali slično. Skrbi in bolečine, s katerimi moramo često plačati nepredvidnost, so mnogo večje, kot je vreden košček mesa.

NASVETI

● Stekleno posodo lepo osušimo s surovim nstrganim krompirjem ali s koprivami aziroma s preslico.

● Police omel in metal morajo biti gladke, ker z njimi lažje pometamo. Ne smemo jih pa ribati. Zdragnemo jih le s sirkovim papirjem ali z vinom.

● Zarjavele ključice zdragnemo s petrolejem ali jih denemo za nekaj časa v terpentini.

● Srebrni in zlati nakit čistimo s cigaretinim pepelom.

● Gumaste predmete režemo z ostrim nožem, ki ga pred rezanjem namočimo v mrzlo vodo.

● Gozdni zrak, ki je zdrav in prijeten, je čutili v sobi, če v vrelo vodo nakapljamo malo terpentina.

● Sol v kepah razdrobimo najhitreje, če jo denemo za nekaj časa v ne pretoplo pečico. Da preprečimo nadaljnje sprijemanje, primejamo soli nekejak rita ali graha.

cosko, za leta v Jugoslaviji pa našo penzijo, ne glede na to, kje bo prebival.

„Počakam, da bo izšel zakon, potem grem domov na zapeček.“

Tako je rekel marsikateri star, izsušen in od strupenih plinov ali silikoze do kraja izčrpan rudar.

Mnogo, zelo mnogo pa je bilo takšnih kot Rebernak in njegova žena Polona v Merlewaldu.

Ko sem spregovoril z njim na ulici, je takoj zagrabil, kot riba na trnek. „Šel bi, seveda bi šel...“ Pa je obmolknil, v zadregi pogledal gor po koloniji in končal. „No, pridi, da se pomenimo!“

Šlo je za vsakega delavca. Niso mi samo v Parizu naložili, naj grem med rojake, tudi Mihol in tovariši iz Razdrtega in Hrastja so me pred odhodom prosili, naj pripeljem nazaj vse rudarje, ki so odšli v svet.

Vzel sem si teden dni dopusta, in se odpeljal v kraje, kjer so živeli rojaki.

V Trielu sem izvedel, da je Molanka s sinovoma odšla na Poljsko. Poljaki so namreč že začeli prihajati po svoje ljudi, Klambosova hčerka Linka se je poročila z domačinom in bo ostala, moj pol brat Nejšček pa se ni vrnil iz nemškega taborišča, kamor so ga odpeljali malo pred začetkom druge fronte.

V NieuXu so se Primorci zlahka odločili. „Da sem le dočakal!“ je Legiša nekajkrat zaklical in mi stisnil desnico, kot da sem jaz kaj pripomogel k temu.

Petrič, ki se je medtem, kar ga nisem videl, hudo postaral, se je razjokal.

„Veš, Marko, kako je z menoj. Tujec sem tu in tujec bi bil doma. Prišel bom na obisk, naj se malo uredi ta svet, obiskal te bom na Strmecu, zvrnil bomo kak liter in zapeli.“

V Merlewaldu sem seveda najprej obiskal Pepčka. Našel sem ga v kuhinji, vlekel je cigareto, njegova žena pa je dojila malega Lamutka, v katerem se je mešala francoska s slovensko krvjo.

„Glej, Marko!“ je vzkliknil. „Dolgo se nisva videla.“

Zares dolgo! V tem času je Pepček zrasel v moža. Ali ni bil takšen oče, ko je odhajal dol v Podlog? Nižke rasti, širokoplečat, z nekoliko sklonjeno glavo.

„Tole je Charlotta, moja žena, to pa Charles, najin sinček.“

Seveda smo zalili srečanje. Povedal sem, da bom tudi jaz kmalu dobil podobno majhno stvarco, samo ne vem, če bo deček. Prišel je še Amon. Ali se ta človek ne bo nikoli postaral?

„Kako je, Amon?“

„Delamo! V nedeljo bo prvi nastop našega novega društva. Ostanesh?“

„Ne morem.“

„Škoda. Smo šele tam, kjer smo bili pred vojno, tedaj na začetku.“

Med pogovorom sem izvedel, da se je Valentin Pirš pred kratkim vrnil.

„In?“

„Za zdaj ga ni dosti videti. Seveda ne bo ves čas tičal v župništvu. Gotovo bo najprej začel s cerkvenim zborom, potem pa pride vse drugo.“

„S katerim transportom greš?“

„Z zadnjim, s tistim, ki me bo zapeljal na podložko pokopališče.“

„Kako?“

„Doma vas bo mnogo, tu pa ni človeka. Ali naj liste, ki ostanejo, prepustim Piršu?“

„Jih bo dosti ostalo?“

„Bo.“

Z večino mlajših je bilo kot z našim Pepčkom: vzeli so domačinke ali Poljakinje, celo tisti, ki so se poročili s Slovenkami, niso mislili na vrnitev. Več kot v drugih krajih pa je bilo takšnih, ki so gledali na vse, kar je bilo pri nas, še vedno skozi hitlerjanske naočnike. No, in z mnogimi je bilo kot z Rebernakovima.

Na mizo pred Rebernaka sem položil prijavnico. Samo izpolniti jo je bilo treba, odgovoriti na vprašanja, pravzaprav bi jo bil lahko izpolnil jaz sam. Rebernak bi se samo podpisal.

„Kako misliš, Polona?“ je vprašal Rebernak, ki je bil še vedno visok, širokoplečat mož, samo da v njegovih grčavih rokah že na videz ni bilo več tiste moči kot nekoč. „Reci, povej!“

Rebernakova Polona, ki se ji leta niso tako poznala, je vprašujoče pogledala najprej moža, potem še mene.

„Kaj naj rečem?“

„Dobil bi delo v Starem trgu pri Poljanah, tam bodo nekdanjo grofovo železarno razširili, toliko železarjev bo, kot jih je bilo včasih v Poljanah.“ V besedah in pogledih je Rebernaku gorela želja po delu v domači železarni. „Hišo tudi imava in še nekaj zemlje. Ko ne bom več za delo, mi bodo pošiljali penzijo od tod in še doma bom dobival nekaj.“

„Janez res ne gre?“ je Rebernačka vprašala stvarno.

„Dobro služi in pozabil je na Poljane, Anica pa niti ne ve, kakšni so naši kraji.“ Obrnil se je k meni, ki sem ob prihodu povedal vse, zdaj sem pa molče čakal, da se odločita. „Mali jo je prinesla v plenih na Francosko. Pa Lenčka? Tu ima moža, Francoza, otrok ne zna ene same naše besede.“ Zasekalo ga je menda v plečih (o revmatizmu je tožil, kar je prišel v Merlewald), kajli presedel se je in pomigal z rameni. „Tončka, Toinetta, ta bi seveda lahko šla...“

„Nikoli ni bilo lahko z njo,“ je potožila Rebernačka, „kot da ni najin otrok.“

„Otroci ne bodo šli z nama,“ je ugotovil Rebernak nejevoljno, že naslednji tranutek pa pogledal ženo in vprašal uvidevno: „Kaj pravzaprav hočejo doma?“

„Kaj pa hočeva midva?“ je vprašala Rebernačka naravnost.

(Nadaljevanje sledi)

KRIŠAN ČUNDR:

NOČ ob polni LUNI

Pride april. Mandeljnovce veje okraši cvetje. V hladnem zraku je že čutili dih pomladi. Pod visokimi tungovci leže zadnje zaplate snega, od daleč podobne belim rožam. V maju jih pobere sonce in zelena preproga žametaste trave pokrije vso golo temnorjavo zemljo. Na vejah mandeljnovca pa se prikaže mnogo zelenih plodov, podobnih topaznim prstanom. Megla, ki zastira modrikaste griče, se zapraši, onkraj jezera, na prašni stezi, pa zamekčeje ovce. Potem pridejo pastirji, sedejo pod visoke tungovce in jamejo striči ovce, snemajo z njih debelo, toplo zimsko odejo rumenkaste volne. Med delom prepevajo svoje pesmi.

Napeto zroč v daljo sem pri lesenem mostu dolgo čakal deklet. Nočilo se je že, pa je še vedno ni bilo. Velike ploveče hiše so drsele med kamnitimi oporniki proti jezeru Vular. Ko so dosegle obzorje, so bile podobne nemočnim, majavim papirnatim ladjicam. Dolgo sem opazoval barvno igro sončnega zatonja — igro zlatih, bledooranžnih, škrlatnih, svetlosivih in temnosivih barv. Nenadoma pa se je stemnilo. Stezica je izginila pod temno odejo mandeljnovih vej. Na nočnem nebesu je zamigotala prva zvezda ko pesem zakasnela potnika. Veter je postal hladen in moje nosnice so zadržale od rezkega mrzlega dihanja. Potem je vzšla luna.

Nenadoma sem opazil, kako po stezici na pobočju hriba lahko in neslišno hiti deklet. Prihitela je do mene in obstala. Dihala je pospešeno in pretrgano. S prsti se je dotaknila moje rame in naslonila glavo nanjo. Začutil sem rahel dotik njenih gostih dolgih črnih las.

„Ze dolgo te čakam tu“.

„Vem,“ je odgovorila smeje se. — „Saj se je že znočilo. In kako čudovita je noč!“

Objela me je s svojimi drobnimi nežnimi ročico in negibno obstala. Zdelo se mi je, da je tenka veja s srebrnkastimi mandeljnovimi cveti legla na moje ramo.

Dolgo sva molčala. Potem se je spet zasmejala, rekoč:

„Oče me je spremil do ovinka. Bala sem se hoditi sama. Povedala sem mu, da namestam vso noč peti v hiši Rodžu. Zato, ker dekleta iz naše vasi v noči aprilskega cvetenja mandeljnovcev zmerom pojo, plešejo in rajajo do jutra. Priti sem hotela prej, pa sem imela doma toliko opravkov... Treba je bilo oluščiti riž. Perilo, ki sem ga oprala včeraj, se še ni posušilo in morala sem ga sušiti nad ognjem. Mati je šla v gozd po suhljad in se dolgo ni vrnila. Da je nisem čakala, bi ti ne bila prinesla suhih sliv, marelic in koruze. Ne jezi se name. Ne obračaj mi hrbta. Saj sem prišla. Nocoj je polna luna. Pojdiva na breg, tam je privezan čoln, sediva vanj in odpeljiva se na jezero“.

Gledala sva si v oči in njen pogled je žarel od ljubezni in veselja do življenja. V njenih zenicah je sijala luna. In ta polna luna mi je rekla: „Prav pravi. Vzemi čoln, posadi ljubo vanj in veslaj naravnost proti sredini jezera. Saj je nocojšnja noč noč aprilskega cvetenja. Praznik veselih pesmi, ko nežni cvetovi mandeljnovca liki snežinke pokrijejo vso dolino Kašmira. To deklet je zapustilo svojce, prijateljice in prijatelje, zapustilo je bratce in sestrice ter prišlo k tebi v tej lunini noči, in iz njene duše se razlegajo pesmi Kašmira. Na njenem vratu vidiš krasno ogrlico. Podarila ji jo je mati za praznik pomladi in ji rekla: „Pojdi, hči moja. Poj in veseli se, kajti to je prva pomladna noč v Kašmiru. Naj se tvoje ustne odpirajo v pesmi, kakor se odpirajo cvetovi žafrana v noči polne lune“.

Začutil sem, da je pomlad res prišla. Nisem se več mogel jeziti, prijel sem jo pod roko in tiho rekel:

„Pojdiva se vozit po jezeru“.

Šla sva mimo mostu in dolge vrste mandeljnovcev, čez gozdno trato in počasi naprej po bregu jezera. V obrežnem grmovju so regljale žabe in migotale kresnice. Vse naokrog je živelo složno, vse se je prelivalo v nekakšno nepojmljivo čudovito glasbo. Nad bledim in spečim jezerom pa je plavala polna luna in nekaj pričakovala... Dolga tisočletja je čakala na to noč ljubezni, čakala je mene, mojo družico ter druge moške in ženske, kakor čaka devica na prvi poljub ljubezni.

Leseni čoln je bil privezan k marelici, sklonjeni nad vodo. Zemlja je bila tu zelo mehka. Stala sva v senci drevesa, skrita pred mesečino. Žabe so neutrudljivo regljale. Voda v jezeru je rahlo valovila in pljuskala ob breg, ko da poljubljala zemljo, in odmev teh poljubov je nama zvenel v ušesih. Objel sem ljubo, jo krepko pritisnil na prsi in poljubil. Voda je znova poljubljala zemljo, jaz pa sem poljubljaval svojo ljubo. Ko sem jo poljubljaval na oči, je na sto tisoč lotosovih cvetov prilezlo na gladino jezera in se odprlo; ko sem jo po-

ljubil na lica, so se nežni glasovi vetra združili v močan zbor; ko sem jo poljubil na ustnice, so zazvonili milijoni zvonov v svetiščih in peli slavo veliki milosti človeške ljubezni; in cvetje na zemlji, zvezde na nebu in oblaki, plavajoči po zraku, vse se je zavrtele v radostnem plesu. Potem sem jo poljubil na podbradek in na jamico na licu... Tedaj pa so se lotosovi cveti zaprli, pesmi so utihnile in rajanje je prenehalo. Nenadoma je nastala tišina, samo žabe so še regljale in voda je tiho pljuskala ob breg. Moja ljuba pa se je sklonila na moje prsi in tiho zaplakala.

Počasi sem odvezal čoln in sedla je vanj. Prijel sem za vesla, obrnil čoln proti sredini jezera in počasi odveslal. Tu je bila voda čisto mirna, najin čoln je negibno obstal in tedaj sem potegnil vesli in ju položil v čoln. Moja ljuba pa je odvezala culico, v kateri je bila prinesla suhega sadja. Dala mi je prgišče sliv in jih jela tudi sama jesti: bile so kislasto sladke.

„Te so še od lanske pomladi,“ je rekla.

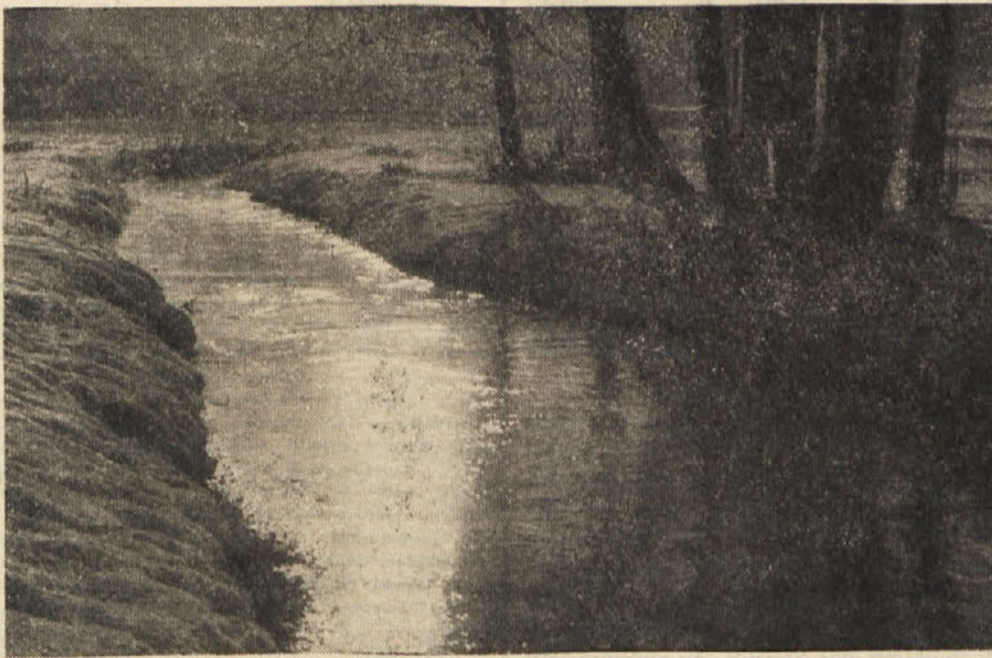
Jedel sem jih in jo molče gledal.

„Lansko pomlad pa tebe ni bilo tu,“ je rekla tiho.

„Da, lansko pomlad me ni bilo tu, slive pa so cvele kakor vedno. Lahen vetrič je majal veje, da so odpadali cvetni listki in ležali po tleh ko biseri. Tako je bilo lansko pomlad, ko mene ni bilo tu. Potem so se pojavili namesto belih cvetov zeleni sadeži; bili so zelo kisli. Ko so jih jedli s soljo in poprom, jih je peknel jezik in celo solze so jim zalivale oči, vendar pa so jih jedli z veliko slastjo. Mene ni bilo tu, ko so te zelene slive orumenele, potem pa rahlo pordele. Majale so se na vejah ko popki. In zadovoljni kmetje so jih radostno gledali. Lansko pomlad, ko so lepe roke moje ljube pobirale te rdečkaste slive, mene ni bilo tu. Mene ni bilo tu, ko so očarljive ustne pokušale njihov sveži sladki sok, ko so prav te roke stresale slive po strehi domače hiše, da bi se posušile na soncu in da bi jih spravila, dokler ne mine ta in ne pride naslednja pomlad in dokler ne pridem jaz in ne pokusim njihovega čudovitega okusa.“

Ko sva pojedla slive, sva jela jesti suhe marelice.

Ko sva pojedla marelice, je vzela iz culice storž pečene koruze. Od njega se je širil topli, sladki vonj ko od pravkar zorane zemlje. Zrna so bila podobna biserom in čeprav so bila na robovih obžgana, niso izgubila rumenkastega odtenka; bila so zelo sladka.



„To je egiptovska koroza,“ je rekla. — „Prihranila sem jo od lanskega pridelka, skrito v glinastem loncu, da je mati ne bi videla“.

Pojedel sem eno vrsto zrn, ona pa drugo, potem pa mi je dala storž. Pojedel sem še dve vrsti in ji znova vrnil storž.

Tako sva po vrsti pojedla zrna z vsega storža. In premišljal sem o tem, kako okusna je koroza iz lanskega pridelka, ko mene ni bilo tu.

Napočil je čas žetve. Koruzo so zložili v visoke kupe kar na polju. Potem so kupe razmetali po suhi zemlji in voli so jo robkali s parklji. Ti pa si z drugimi kmečkimi dekletmi prepevala pesmi o ljubezni, pri tem pa skrivaj spravljala nekaj storžev v glinast lonc. Potlej si jih spekla in skrila zame. Toda mene ni bilo tu. Tu je bila zemlja, bilo je življenje, bile so pesmi v ljubezni in na žerjavici pečena rumena sladka koroza, toda mene ni bilo.

Srečen in zadovoljen sem se ozrl nanjo, rekoč:

„Nocoj je noč ob polni luni in vse naokrog je polno življenja. Do včeraj tega ni bilo, danes pa je vse po novem.“

Pritisnila mi je na usta storž, na katerem sem še lahko čutil toplo vlago njenih nežnih ust.

„Poljubil bi te rad,“ sem rekel.

„Kaj pa misliš!“ je vzkliknila. — „Čoln bi se prevrnil, da bi utonila.“

„Kaj naj torej storim?“ sem vprašal.

„Kar utoniva,“ je odgovorila.

Tiste noči ob polni luni nikoli ne bom pozabil. Zdaj mi je že blizu sedemdeset let, toda zdi se mi, da se je vse to zgodilo šele včeraj. Bržčas nikoli več nisem bil zaljubljen. Morda tudi ona nikoli več ni bila tako zaljubljena. Tisto noč ob polni luni naju je čarnost ljubezni združila tako krepko, da se deklet ni več vrnilo k svojim staršem. Odšla je z menoj.

Prvih pet ali šest dni sva očarana od ljubezni taval po džunglah, po bregovih rek in prekopov in se igrala v senci orehov ko dva otroka; bila sva pijana ljubezni in na vse na svetu sva pozabila. Kupil sem hišico na bregu jezera in srečno sva preživela v njej mesec dni. Nekoč sem moral odpotovati po opravkih v mesto Srinagar in obljubil sem ji, da se vrnem čez tri dni. Tretji dan sem se vrnil in opazil, da sedi v kuhinji s fantom in veselo kramlja z njim. Jedla sta iz enega krožnika, se razposajeno smehljala in pitala druga drugega. Vse to sem dobro videl, onadva me pa nista opazila, tako sta bila zaverovana drug v drugega. In tedaj sem pomislil, da je ta fant njen ljubček iz lanske pomladi, ko mene ni bilo tu, morda pa že iz predlanske. Morda bo sledilo še mnogo enakih noči ob polni luni in moja ljuba bo vsako pozdravila z drugim fantom.

In tako je prišla moja jesen. Za pomladjo namreč zmerom pride jesen. Tam nisem imel kaj iskati, zato sem se obrnil in odšel iz hišice, ne da bi črnil le besedo, in nisem se več vrnil.

Odtlej je minilo osemindeset let in pot me je znova zanesla v te kraje. Zena mi je že zdavnaj umrla. Spremljali so me moji sinovi z ženami in otroki. Potovali smo in prišli na breg jezera uživati njegovo lepoto. Bil je april in dan se je že nagibal k večeru. Dolgo sem stal na mostu in gledal v daljo na mandeljnovce, ki so me pozdravljali z mehkim dihanjem vej, posejani z belimi cveti. Na prašni cesti ni bilo slišati znanih korakov. Kar se je prikazalo zalo deklet s culico v roki. Hitro je šla mimo mene čez most in moje srce se je za hip vznemirilo... V naselju onkraj tungovcev je neka žena na ves glas klicala moža k večerji... Nekje so za-

Zdravi lepi otroci so se igrali v izbi. Mlada žena je polnila skledo s kuhanim rižem za moža. Ko me je zagledala, je ostrmela. Dva dekleta sta se ruvala, ko pa sta se vsa osupla ozrla name, sta takoj opustila ruvanje. Pri lesenem steburu stoječa starka me je z ukazujočim in rezkim glasom vprašala:

„Kdo pa ste?“

„To je moja hišica“, sem odgovoril.

„Morda je to hišica vašega očeta?“ je pripomnila porogljivo.

„Ne, ne mojega očeta, marveč moja,“ sem odgovoril prijazno. — „To hišico sem kupil pred štiridesetimi leti. Zdaj sem prišel kar tako, pogledat. Nisem vas prišel preganjat iz nje, nikakor ne... Kar imejte to hišico za svojo, prosim. Kar tako sem prišel, pogledat, ker...“ obmolknil sem in se obrnil, da bi odšel.

Starka je stala ko vkopana. Njeni koščeni prsti so se krčevito oprijemali lesenega stebra. Potem je globoko dihnila in po kratkem presledku vsa razburjena dejala:

„To si torej ti!... Toliko let je minilo odtlej, kdo bi te mogel spoznati...“

Dolgo je stala pri lesenem steburu s povešeno glavo, stal sem tudi jaz in jo molče gledal. Naposled se mi je nasmehnila, rekoč:

„Pridi, seznanim te s svojci... To je moj starejši sin... To je mlajši... To pa je žena starejšega sina. Tale deček je moj prvi vnuk... To je moja vnukinja... To... to pa je moj mož. Pst... ne zbudi ga. Že tretji dan ga trese mrzlica... Kar naj spi.“ — Potem se je obrnila k meni, rekoč: „Dobrodošel, s čim naj ti postrežem?“

Ozrl sem se nanjo. Potlej sem pogledal na steno, kjer je visel na žeblju šop storžev pečene koruze, katerih rumena zrna so bila podobna biserom. Opazila je moj pogled in oba sva se nasmehnila.

„Skoraj vsi zobje so mi že izpadli, kar jih je še ostalo, niso za nobeno rabo.“

„Z menoj se je zgodilo isto. Koruznih zrn ne morem več gristi,“ sem pripomnil.

Videč, da sem stopil v hišo, so prišli za menoj tudi moji sinovi z ženami in otroki. Kmalu so se vsi medsebojno seznanili in začeli so se pomeniti.

Midva sva tiho odšla iz hiše in se počasi napotila po bregu do jezera.

„Čakala sem te šest let. Zakaj se pa takrat nisi vrnil?“ je vprašala.

„Saj sem prišel... Prišel sem tretjega dne. Toda sedela si z nekim fantom... Obrnil sem se in odšel,“ sem odgovoril.

„Ali je res, kakor praviš? Saj ni mogoče!“ je vzkliknila.

„Da, sedela si s fantom. Jedla sta z enega krožnika. Pital te je, ti pa si mu nežno polagala jed v usta. Zato sem odšel.“

Nekaj časa je vsa osupla molčala, potem pa se je na ves glas zasmejala. Smejala se je dolgo.

„Zakaj se pa smeješ?“ sem vprašal. „Zakaj se tako od srca smeješ?“

„Eh ti! Saj to je bil moj brat. Prišel me je obiskat prav tisti dan, ko bi se moral ti vrniti. Zadržala sem ga, da bi se seznanil s teboj, ti pa si se obrnil in odšel.“

Potem se je nenadoma zresnila in tiho dejala:

„Čakala sem te celih šest let... Hudo mi je bilo, da se nisi vrnil, potem pa sem rodila sina. Tvojega sina. Čez leto dni pa je umrl. Čakala sem te še štiri leta, potem sem se pa omožila.“

„To je moj vnuk,“ je rekla in pokazala na deklet.

„To je pa moja vnukinja,“ sem ji odgovoril.

Otroka sta stekla naprej po bregu jezera. Midva sva dolgo gledala za njima. Potem se je stisnila k meni in dejala:

„Danes si prišel in zdaj sem srečna. Imam hišo, otroke, družino. Delila sem z njimi vse radosti in bridkosti. Vsega imamo dovolj. Danes pa si prišel še ti. In to me prav nič ne žalosti.“

„Tudi mene ne. Vsa ta leta sem mislil, da te nikoli več ne bom videl. In zato tako dolgo nisem prišel v te kraje. Zdaj pa sem vendarle prišel... in veseli me, da sem prišel...“

Molče sva nadaljevala pot po bregu. Otroka sta se naigrala in vrnila k nama. Ona je vzela v naročje svojo vnukinjo, jaz pa njene vnuka. Ona je poljubljala svojo vnukinjo, jaz njenega vnuka. Gledala sva se vsa srečna. V njenih umnih očeh je znova sijala polna luna in luna mi je rekla: „Človek umre, življenje pa ostane. Pomlad mine, potem pa spet pride. Majhna človeška ljubezen uvene, velika ljubezen življenje je neumljiva in neumrljiva. Lansko pomlad vaju obeh ni bilo tu, letošnjo pomlad pa sta se srečala. Morda vaju prihodnjo pomlad ne bo tu, pomlad pa vseeno pride. In z njo pridejo življenje, ljubezen, mladost, lepota, nedolžnost...“

Otroka sta se nama iztrgala iz naročja in stekla naprej. Hotela sta tekati po bregu in se igrati. Videla sva, kako sta stekla k tisti marelici, h kateri je bil privezan čoln.

„Ali je to še isto drevo?“ sem vprašal.

„Ne, zraslo je drugo!“ je odgovorila smeje se.

Josef Friedrich Perkonig

Dichter der Verständigung unter den Völkern

(Fortsetzung aus der letzten Nummer)

Infolgedessen ist es verständlich, dass man dem Gebiet — über welches eine der bedeutenden Verkehrsadern des Imperiums gelegt wurde (Wien — Triest) und wo auch die Kärntner Slowenen, obschon sehr bescheiden, ihre Stimme um ihre Rechte zu erheben begannen — auch die Ideologie anpasste, die in Kärnten durch ihre Intoleranz gegenüber den slawischen Völkern keineswegs hinter anderen Ländern der Monarchie zurückstand. Mit ihr in Einklang war zum Beispiel auch die Kulturpolitik, die uns Ante Beg folgendermassen schildert:

„Der Lehrer, der sich in Kärnten öffentlich als Slowene bekennt — solche gibt es nicht einmal zehn — ist den ärgsten Schikanen ausgesetzt und wird in der Tat in die verlassensten Gegenden versetzt, während in schönen slowenischen Ortschaften an utraquistischen Schulen Stockdeutsche angestellt werden. Tatsächlich sind dann jene Lehrer wahre Helden, die dadurch, dass sie sich als Slowenen bekennen, ihre materielle Position und Seelenfrieden opfern. Ständig sind sie nämlich in Gefahr um das Jahrfünft betrogen zu werden.“

(A. Beg: Slovensko-nemška meja na Koroškem. — Die slowenisch-deutsche Grenze in Kärnten. — Ljubljana 1908, S. 9.)

So konnte mancherlei den jungen volksbildnerisch Schaffenden in ein Lager verweisen, das ihn für eine erhebliche Zeitspanne seines Lebens ziemlich weit von jenem Volke entfernte, mit dem er nur väterlicherseits verbunden war. Der Schriftsteller selbst erwähnt uns (Im Morgenlicht) die Geltung und das Ansehen, die sein Vater in den Dörfern des Rosentales als „Micha“ genoss. Jedenfalls konnte ihn vor allem das Zurückbleiben der Kärntner Slowenen in der damaligen gesellschaftlichen Entwicklung nicht für sich gewinnen. Rückständigkeit war keineswegs Ansporn für eine Individualität, die nach der Möglichkeit eigener schöpferischer Aussage suchte. Bei alledem begegnete er im Dorfe dem einzigen slowenischen Gebildeten — dem Geistlichen, mit welchem er sich sowohl seines Freidenkertums wegen als auch infolge seiner bereits grossdeutschen Variante zerwerfen konnte.

Des Schriftstellers eigenes Gemälde besagt uns, dass ihn Heim und Beruf mit einer Erbschaft beschenkten, die ihm später einmal aus dem Engpass heraus helfen konnte, in den er von der englischen Idee des Kärntner Liberalismus — der bürgerlichen Heimatliebe verführt worden war. Dieses Selbstbildnis entwarf er in „Mich selbst im Spiegel gesehen“ und schrieb in der Einleitung zur Novelle „Der Schinderhannes zieht übers Gebirg“ (1935):

„Du bist Lehrer geworden, weil dich ein schon früh vorhandener schwärmerischer Hang von den Maschinen und Schraubstöcken der Ferlacher Büchsenmacher forttrieb. Vielleicht war es das Blut der Mutter, das dich das ländliche Leben suchen liess; aber du hast in den Ferien deiner Studienjahre an einer Maschine stehen und sie bedienen müssen, weil der Vater wollte, dass du die Mühen und den Segen der Handarbeit selbst erführest, und es ist dir zum Heile gereicht.“

Vielleicht war es dann auch mehr als nur Zufall, war es eine weise Fügung, dass du an den drei Dienstorten deines jungen Lehrerdaseins einen Bahnbau erlebtest und neben Bauernkindern Kinder von Arbeitern einer Kettenfabrik, einer Chlorkalkfabrik und einer Tuchfabrik zu deinen Schülern hattest. So hast du frühzeitig die Arbeit und den braven kleinen Mann kennen und achten gelernt. Wäre dies nicht gewesen, weiss Gott, ob dir jemals eine Figur wie der grundgütige Lukas in dem Roman „Honigrub“ eingefallen wäre.“

Die erwähnten Eigenheiten der damaligen Umwelt des Schriftstellers vervollständigt wiederum Ante Beg (Die slowenisch-

deutsche Grenze in Kärnten, Ljubljana 1908), der uns in der Einleitung zu seinem Werk auch darüber Auskunft gibt, dass es zu jener Zeit von slowenischer Seite kaum irgendwelche Anregungen gab, die instand gewesen wären, den Sohn eines national bereits aufgelockerten slowenischen Büchsenmachers auf den Weg der Schaffensfreudigkeit in slowenischer Sprache zu lenken:

„Anlässlich der Eröffnung der neuen Bahnlinie durch die Karawanken wurde von der patriotischen Presse angekündigt, es begänne sich an allen Ecken und Enden ein lebhaftes Interesse für unsere Brüder in Kärnten zu regen, da uns die Karawanken nicht mehr von ihnen trennen, sondern uns sogar auf kürzestem Wege verbinden. Jedoch ausser einigen Volksfesten im Rosental, das vorläufig in nationaler Hinsicht noch nicht unmittelbar bedroht ist, ist von diesen Prophezeiungen recht wenig Wirklichkeit geworden. Wieviel slowenische Patrioten gibt es, die die Slowenen an den äussersten Sprachgrenzen aufsuchen würden. Nicht einmal in Klagenfurt dürfte es viel solche aufopferungsfreudige Männer geben. Un doch sollten wir wissen, in welche Erde sich die Wurzeln der slowenischen Linde in Kärnten ausbreiten, wenn wir den Baum mit Erfolg pflegen und heilen wollen, ansonsten würden wir uns vergeblich Gedanken darüber machen, warum sein Wipfel ausdorren im Begriffe ist.“

Schon F. Zwitter verwies in seiner Studie „Die Kärntner Frage“ (Akademischer Verlag 1937) auch auf Begs Erwägungen im Epilog zum erwähnten Buch Die slowenisch-deutsche Grenze in Kärnten. Diese aufschlussreiche Studie bestätigt uns heute, dass für die Entfremdung der Lehrerschaft nicht nur das „unselige System“, wie sich Ante Beg ausdrückt, verantwortlich war, sondern auch insbesondere die Tatsache, dass sich die slowenische

„politische Organisation allzusehr unter die Chargen rund um das Klagenfurter Domkapitel verteilte, das neuzeitliche Schulwesen und seine Lehrerschaft aber offen oder versteckt gestichelt wurde, und dies ohne Unterschied auf Volkzugehörigkeit, bis sich die Lehrerschaft von der politischen Organisation und — von seinem Volke überhaupt zurückzog.“

Derselbe Autor erwähnt auch das Entstehen sogenannter „deutschfreundlicher“ oder „fortschrittlicher“ Kreise von Menschen, die zwar selbst noch befeuert, Slowenen zu sein, sich jedoch lediglich freie Gesinnung bewahren zu wollen.

Bedenkt man, dass dem Dichter schon das Beispiel Thomas Koschats (1845—1914) vorschwebte, der sich dadurch, dass er sich seinem Volke entfremdete, sogar in der Wiener Oper durchsetzte, und dass ferner der intellektuelle Druck des Grossdeutschums derartig anwuchs, dass sich seine Kraft schon von sich aus, abgesehen von der Einwirkung des Staates, zu steigern vermochte, dann kann man begreifen, was uns Perkonig schon bei seinen anfänglichen schriftstellerischen Schritten so arg entfremden konnte.

Dabei muss man sich vor Augen halten, dass die Mutter des Dichters mit ihrer deutschen Muttersprache und ihrem Patriotismus, dadurch, dass der damaligen Struktur der Familie gemäss ein beträchtlicher Erziehungsanteil auf ihren Schultern lastete, einen überaus massgeblichen und unmittelbaren Einfluss auf die nationale und allgemeine geistige Formung des Dichters hatte. Den Vater, der es kaum wagte, dem Sohn die armselige Hülle zu zeigen, aus der er hervorgegangen, überstimmte die bäurisch laute und herrische Mutter, die dem Sohn anstatt heimische Volkslieder angelernte schwermütige Lieder mit hochdeutschen Texten vorsang. (Im Morgenlicht).

(Fortsetzung folgt)

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program: — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00. II. program: — 6.00, 7.00, 8.00, 13.00 17.00, 19.00, 22.00, 23.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: — 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Gospodarska poročila in delovni trg — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert.

Slovenske oddaje Radia Celovec

Nedelja, 19. 6.: 7.30 5 pesmijo pozdravljamo in voščiloma.

Ponedeljek, 20. 6.: 14.00 Poročila, objave. — Slovenski samospev od začetka do današnjih dni. — Narodna gospodarski pomenek — 17.55 Pomenek z ženami.

Torek, 21. 6.: 14.00 Poročila, objave. — Iz domačih gavjav.

Sreda, 22. 6.: Poročila, objave. — Domači vrt. — Kar želite, zaigramo.

Četrtek, 23. 6.: Poročila, objave. — Zborovske pesmi.

Petek, 24. 6.: Poročila, objave. — Mladinski obzornik.

Sobota, 25. 6.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca — 18.15 Predstavlja se koroška mladina.

Sobota, 18. junij:

I. program: 5.30 Glasbena budilka — 6.10 Jutranja gimnastika — 8.00 Fanje, veseli bodite — 8.45 Veliki pisani svet — 13.10 Opoldanski koncert — 14.00 Pozdrav nate — 15.00 „Carodej“ — 15.30 Misli z nami — 16.20 Mladinska oddaja — 17.10 Majhne drznosti z glasbo — 18.15 Kjer pojejo, tam se vsedi — 19.30 Odmev časa — 20.15 Dunajski slavnostni tedni — 22.40 Plesna glasba po naročilu.

II. program: 7.15 Jutranja glasba — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.15 Ti in žival — 11.00 Solska oddaja: Wallenstein — 11.00 Ljudske melodije — 12.03 Za avtomobiliste — 13.35 Znanj umetniki — 15.00 Mladinski koncert — 16.00 Glasba za vsakogar — 18.10 Melodije za delopust — 19.15 Oddaja vicekanclerija — 19.30 Vsakodnevna zabavna oddaja — 20.00 Prijetno zabavo! — 22.10 In jutri je nedelja — 23.20 Vi želite — mi igramo.

Nedelja, 19. junij:

I. program: 6.10 Vedre melodije — 8.05 Kmečka oddaja — 9.00 Melodije ob jutru — 13.00 Operni koncert — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Mladinska oddaja: Žudovita ladja — 16.30 Križem po svetu, križem skozi čas — 17.05 Plesna glasba k žaju ob petih — 19.00 Nedeljski šport — 20.10 Slušna igra: „Zakon“ — 21.10 Glasba iz vzhoda.

II. program: 6.10 Vedre melodije — 7.05 Igra godba na pihala Rudija Platzerja — 8.15 Kaj je novega? — 9.00 Operni koncert — 10.05 Nedeljska glasbena pramenada — 11.00 Dunajski slavnostni tedni — 13.15 Za avtomobiliste — 14.15 Roman: Sedem bratov — 15.00 Operni koncert — 16.00 Plesna glasba — 16.30 Šlagerji — 18.00 Poznane melodije za nedeljsko popoldne — 20.00 Opereta: „Bubi Caligula“ — 22.10 Pod fužimi zvezdami.

Ponedeljek, 20. junij:

I. program: 8.00 Operni koncert — 8.45 Književnost iz domovine — 13.10 Opoldanski koncert — 14.45 Posebej za vas — 15.30 Koroška knjižna policca — 16.00 Po dunajsko z Lotharjem Riedingerjem — 16.30 Koncertna ura — 18.20 Za vas? za vse — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.30 Zabavna glasba — 21.30 Dobra ura — 22.25 Teden pri združenih narodih.

Torek, 21. junij:

I. program: 8.00 Koroški hišni koledar — 8.45 Domači zdravnik — 14.30 Kulturno delo dežele — 14.15 Posebej za vas — 15.15 Komorna glasba — 16.00 Nekdanji uspehi — uspehi tudi danes — 17.10 Popoldanski koncert — 20.15 Slušna igra — 23.00 Dunajske viže.

Sreda, 22. junij:

I. program: 8.00 Ja, to je moja melodija — 8.45 Zenski svet — 14.45 Glasba za mladino — 15.30 Mi predstavljamo — 16.00 Pol ure s Heinzom Sandauerjem — 17.10 Glasba, ki se nam dopada — 18.25 Sestane s šalom — 19.00 Od plošče do plošče — 19.35 Dunajski slavnostni tedni — 12.25 Lepo besedo za lahko noč.

Četrtek, 23. junij:

I. program: 8.00 Zveneči prt — 8.45 Avstriji v inozemstvu — 13.10 Mladina poje — 14.30 Ura pesmi — 15.30 Koroški avtorji: Michael Guttenbrunner — 15.45 Alžirija danes — 16.00 Dobro razpoloženi — 17.10 Popoldanski koncert — 18.30 Mladina v poklicu — 20.15 Doživeto in zapisano — 21.00 Zveneča alpska dežela.

II. program: 7.15 Jutranja glasba — 8.10 Glasba na tekočem traku — 9.35 Iz dela velikih mojstrov — 11.00 Glasba od Beethovena — 12.03 Za avtomobiliste — 14.15 Znameniti orkestri — 15.30 Dela avstrijskih komponistov — 16.00 Zenska ura — 16.30 Zaljubljeni gosti — 17.55 Zabavni koncert — 19.25 Muzikalična drama: „Andre Chenier“.

Televizijski program:

Vsakodnevna oddaja: 20.00 Čas v sliki. Oddaja Čas v sliki tudi vedno pred zaključkom televizijskega programa.

Nedelja, 19. 6.: 12.00 Kaj mislite a tem? — 12.45 Razgovor med glavnimi uredniki — 17.00 Za mladino od 11 let naprej: „Izdelovalec barometrov na začaranem otoku — 18.00 Pogled v deželo — družinska oddaja — 19.50 Ekspedicija v nepoznana — 20.20 O ti sladka dunajska glasba.

Ponedeljek, 20. 6.: 19.30 „Vaš nastop, prosim!“ — 20.20 Aktualni šport — 20.40 Zlati vrt.

Torek, 21. 6.: 19.30 Pustolovičine pod vodo — 20.20 Ali mislite, da se Constanca pravilna zdrži.

Sreda, 22. 6.: 17.00 Za otroke od 11 let naprej: ABC športa — 17.30 Schönbrunnski akvarij — 19.30 Čuvarki zdravja — 20.20 „Drugi“ — 20.50 Sedemnajst dopisov bralcev.

Četrtek, 23. 6.: 19.30 Športni koledar — 20.20 Emilio Galatti — prenos od nemške televizije.

Petek, 24. 6.: 19.30 Enaindvajset — 20.20 Nova hiša solnogrskih slavnostnih iger — 20.40 Maž z dvema ženami.

Sobota, 25. 6.: 19.30 Kaj vidimo novega — 20.15 Pre- nos iz gledališča.

Petek, 24. junij:

I. program: 8.00 Orkestralni koncert — 14.45 Komorna glasba — 15.30 Kulturno zrcalo — 16.00 Glasba od Nika Dostala — 17.10 Operetni komponisti pišeje rasno glasbo — 18.10 Prsti čas je dragocen — 19.00 Dober večer, dragi poslušalci — 20.15 Halo, teenagerji — 21.00 Orkestralni koncert — 22.25 Pesem na čas.

II. program: 7.15 Jutranja glasba — 8.20 Prosimo, prav prijazno — 9.05 Solska oddaja — 11.00 Za ljubitelje rasne glasbe — 12.03 Za avtomobiliste — 13.30 Za prijatelje oper — 15.30 Priljubljeni orkestri — priljubljene melodije — 16.00 Otroška ura — 17.55 Glasba za delopust — 19.10 Teden svetovnih dogodkov — 20.00 Slušna igra: Diandere Jehanne.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 18. junij:

5.00 do 8.00 Pisan glasbeni spored — 8.55 Za šolarje — 9.25 Moravski dvospevi — 10.10 Od valčka do cha-cha-cha — 10.40 Pojo učiteljski zbor Emil Adamič — 11.30 Pionirski tednik — 12.00 Pozdrav z gora — 12.25 Domači napravi izpod zelenega Pohorja — 13.30 Pojo pevci beograjske opere — 14.05 Vaški kvintet z Božom in Miškom — 14.35 Naši poslušalci pozdravljajo in voščilo — 16.00 Reporlaža z revije zabavnih orkestrav Svobod in prosvetnih društev v Zagorju — 17.15 Glasbena križanka — 18.15 Od tu in tam — 18.45 Okna v svet — 20.00 Spoznavajmo svet in domovino — 21.15 Za prijeten konec tedna — 22.15 Oddaja za naše izseljence.

Nedelja, 19. junij:

6.00 Nedeljski jutranji pozdrav — 8.00 Mladinska radijska igra: Tajno društvo BGC — 8.55 Iz albuma otroških pesmi — 9.10 Z vedro glasbo v leden — 10.00 Še pomnite, tovariši — 11.00 Radi jih poslušate — 11.30 Reporlaža: Med Ljubljano in Koprom — 12.00 poslušalci pozdravljajo in čestitajo — 13.30 Za našo vas — 13.45 Koncert pri vas doma — 15.30 Pol ure z zabavnim orkestrom Alfred Scholz — 16.00 Melodije za vas — 17.00 Stodvajset minut športa in glasbe — 20.05 Izberite melodijo tedna — 21.10 Njihovih imen nismo pozabili: Tenorist Leo Slezak — 22.15 Ples ob radijskih sprejemnikih.

Ponedeljek, 20. junij:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.20 Početniško popotovanje od strani do strani — 9.00 Melodije se vrstijo — 10.10 S sprejemnikom na dopust — 11.15 Naš podlistek — 12.00 Oktet koroških akademikov — 12.25 Zabaven opoldanski spored — 13.30 Pesem nas družijo — 14.00 Glasbene razglednice — 16.00 Naši popotniki na tujem — 16.40 Godala in trobente — 17.10 Soferjem na pot — 18.00 Operne melodije — 18.40 Kulturni globus — 20.00 Pozdrav iz Berna — 20.30 Koncert orkestra zagrebške filharmonije — 22.15 Iz naših študijev.

Torek, 21. junij:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Slovenski samospevi — 8.55 Narodna pesmi poje mariborski Zenski vokalni kvartet — 10.10 Izberite melodijo tedna — 11.30 Oddaja za otroke; pojo inozemski otroški in mladinski zbori — 12.00 Vaški kvintet z Reziko in Sonjo — 12.40 Pisani zvoki z Dravskega polja — 14.10 Pesmi in plesi jugoslovanskih narodov — 14.35 Naši poslušalci pozdravljajo

POTUJOČI KINO SPZ

predvaja slovenski mladinski film

KEKEC

v soboto, 18. junija ob 1/2 9. uri zvečer pri Kreuzwirtu POD JERBERKOM

Slovenska prosvetna zveza naznanja:

Po našem posredovanju predvaja mestni kino BOROVLJE slovenski mladinski film

KEKEC

v petek, dne 24. junija 1960 ob 20.00 uri. Vstopnice so v predprodaji v trafikih Outschar v Borovljah.

in čestitajo — 16.00 Listi iz domače književnosti — Boris Pahor: Kres v prisanu — 17.20 Parada plošč — 18.00 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 18.45 Človek in zdravje — 20.00 Pesmi iz letošnjega festivala otroških pesmi — 21.20 Lepo melodije.

Sreda, 22. junij:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.20 Početniško popotovanje od strani do strani — 8.35 Z glasbo čez kontinente — 11.00 Polpuri za zabavo — 11.35 Arije s Puccinijevih oper — 12.25 Harmonika in orglice — 13.30 Pozdrav iz Kosova in Melohije — 14.35 Od valčka do calypsa — 16.00 Novost na knjižni polici — Miško Kranjec: Nad hišo se ne kadi več — 16.20 Koncert po želja — 17.20 Parada plošč — 18.00 Kulturna kronika — 18.15 Radijska univerza — 20.40 Radijska opera: Štirje grabijani — 22.15 Plesna glasba z vsega sveta.

Četrtek, 23. junij:

5.00 Pisani glasbeni spored — 8.30 Naši glasbeni uspehi v preteklem šolskem letu — 8.55 Po preriji — 10.10 Osmeset minut v svetu melodij — 11.30 Oddaja za cibane — 13.00 Poslušajmo kmečko godbo — 13.30 Popularni italijanski napravi — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 16.00 Iz svetovne književnosti — A. Morison: Rokobarba v Jago Courru — 16.40 Pogled z ljubljanskega gradu — 17.10 Turistična oddaja — 18.00 Iz slovanskih oper — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Pesem starega mornarja — 22.15 Od Sanremo do Neaplja.

Petek, 24. junij:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Arije iz Mozartovih oper — 8.20 Početniško popotovanje od strani do strani — 9.00 Pesmi, ki so si osvojile Oscarja — 10.10 Iz slovenske solistične glasbe — 11.00 Samospevi Benjamina Ipvaca — 11.15 Naš podlistek: Smrt na Nilu — 12.00 „Dobra volja je najboljša“ — 12.40 Domači napravi izpod zelenega Pohorja — 13.30 Melodija po Vašem okusu — 14.35 Operni orkestralni spored — 16.00 Humoreska tega tedna: Veseli dogodek — 18.00 Zabavni orkester Andre Kostelanetz — 20.15 Tedenski zunanje-politični pregled — 20.30 Balet skozi stoletja — 21.15 Oddaja o marju in pomorščakih — 22.15 Od combo do big banda.